

Sociale media als instrument van de macht: een vergelijking tussen Rusland en het Amerika van Trump

Naam student: Denian Franken
Studentnummer: 704394

Supervisor: Dr. M. Sanders

Master Media Studies - Media & Journalistiek
Erasmus School of History, Culture and Communication
Erasmus University Rotterdam

Master's Thesis
Juni 2025

Woordenaantal: 12.171 (excl. figuren en tabellen)

SOCIALE MEDIA ALS INSTRUMENT VAN DE MACHT: EEN VERGELIJKING TUSSEN RUSLAND EN HET AMERIKA VAN TRUMP

ABSTRACT

Sinds de inauguratie van Donald Trump als 45ste president van de Verenigde Staten is het beeld ontstaan van een opkomende oligarchie rondom techmiljardairs die Trump steunen. Recente koersveranderingen bij grote socialemediaplatforms zoals Facebook en X – die mede zijn ingegeven door conservatieve invloeden – roepen de vraag op in hoeverre deze platforms verweven zijn met Trumps politieke agenda. Deze scriptie onderzoekt in hoeverre het snel veranderende Amerika onder Trump steeds meer kenmerken van een tech-oligarchie vertoont. Dit gebeurt aan de hand van een vergelijkend casusonderzoek met Rusland, waar al langer sprake is van een dergelijke machtsstructuur. Er wordt niet alleen gekeken naar de rol van platformeigenaren, maar ook naar die van de staat. Daarbij wordt een bestaande theorie over de instrumentalisering van media opnieuw toegepast en gemoderniseerd: waar deze theorie eerder alleen van toepassing was op traditionele media, wordt het hier uitgebreid naar sociale media. De onderzoeksvraag luidt: *Welke overeenkomsten bestaan er in de instrumentalisering van socialemediaplatforms in Rusland en de VS sinds 2022?*

Aan de hand van een uitvoerige analyse van rapporten, nieuwsartikelen en interviews met experts, wordt deze vraag beantwoord. Hieruit blijkt dat in zowel Rusland als de VS socialemediaplatforms sinds 2022 in toenemende mate worden ingezet als politiek instrument. Regimes in beide landen streven namelijk naar meer controle over de platformmarkt, vergroten hun mogelijkheden tot surveillance, en raken steeds meer verstrengeld met platformeigenaren, die op hun beurt vaker kiezen voor zelfverrijking dan voor het publieke belang. Wel is er een duidelijk verschil in wat deze instrumentalisering betekent voor de bevolking: de politieke beïnvloeding van sociale media is in Rusland op dit moment namelijk aanzienlijk repressiever dan in de VS.

KERNWOORDEN: *socialemediaplatforms, instrumentalisering, zelfregulering, staatsregulering, tech-oligarchie*

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Theoretisch kader	5
2.1 <i>Regulering van media</i>	5
2.2 <i>Regulering van sociale media</i>	6
2.3 <i>Sociale media in Rusland</i>	7
2.4 <i>Sociale media in de VS</i>	8
3. Onderzoeksonwerp en methodologie	10
3.1 <i>Methode</i>	10
3.2 <i>Sample</i>	12
3.3 <i>Operationalisering</i>	14
4. Resultaten	17
4.1 <i>Within-case-analyse sociale media in Rusland</i>	17
4.1.1 <i>Instrumentalisering door platformeigenaren</i>	17
4.1.2 <i>Instrumentalisering door de staat</i>	19
4.2 <i>Within-case-analyse sociale media in de VS</i>	21
4.2.1 <i>Instrumentalisering door platformeigenaren</i>	21
4.2.2 <i>Instrumentalisering door de staat</i>	23
4.3 <i>Cross-case-analyse sociale media in Rusland en de VS</i>	26
4.3.1 <i>Instrumentalisering door platformeigenaren</i>	26
4.3.2 <i>Instrumentalisering door de staat</i>	29
5. Conclusie	32
5.1 <i>Antwoorden op de deelvragen</i>	32
5.2 <i>Antwoord op de onderzoeksvraag</i>	34
5.3 <i>Discussie</i>	36
Literatuurlijst	38
Bijlage A: Secundaire datacorpus	42
Bijlage B: Vragenlijsten interviews	45
Bijlage C: Voorbeelden van gecodeerde data	48

1. Inleiding

“Today, an oligarchy is taking shape in America of extreme wealth, power and influence that literally threatens our entire democracy, our basic rights and freedom.” Dit zijn de woorden die Joe Biden uitsprak tijdens zijn afscheidsspeech als president van de Verenigde Staten (BBC News, 2025). Zijn waarschuwing aan het Amerikaanse volk was duidelijk gericht op de Big Tech-sector van Amerika, waarvan verschillende kopstukken nauwe banden hebben gesmeed met de nieuwe, Republikeinse president Donald Trump. Niet alleen doneerden techgiganten Meta en Amazon ieder een miljoen dollar aan Trumps campagne en zaten bijbehorende CEO's Mark Zuckerberg en Jeff Bezos op de voorste rij tijdens zijn inauguratie, ook droeg X-eigenaar Elon Musk actief bij aan de campagnevoering van Trump en was hij in de eerste helft van 2025 het hoofd van het Department of Government Efficiency (DOGE): een adviesorgaan binnen de Amerikaanse overheid (Putterman, 2025).

Bidens verwijt is er niet zomaar een: het roept direct associaties op met autocratische landen als Rusland, waar eveneens oligarchieën heersen (Bekiempis, 2025). Aristotle en Everson (1996, p. 72) definiëren een oligarchie als de uitoefening van macht door de rijkste burgers van een land, vaak door een kleine groep. Zij bezitten “a material form of power that is distinct from all other power resources, and which can be readily deployed for political purposes” (Winters & Page, 2009, p. 732).

In Rusland spelen techmiljardairs een belangrijke rol binnen de oligarchie: zo is VKontakte-CEO Vladimir Kiriyyenko de zoon van een hoge Kremlin-functionaris (Kommersant, 2016) en is de voormalig rijkste man van Rusland – Alisher Usmanov – eigenaar van een grote mobiele netwerkprovider (Chan, 2022). Na de Russische invasie van Oekraïne in 2022 blokkeerde de overheid grote socialemediaplatforms zoals Facebook en Twitter (Jackson, 2024, p. 107). Als rechtvaardiging voerde de overheid een vergelijkbare retoriek als Trump vaak gebruikt: de platforms zouden zich schuldig maken aan censuur (Jackson, 2024, p. 107).

Het beeld van een Amerikaanse oligarchie vormt zich vooral rond techmiljardairs die achter Trump staan. Sinds de start van Trumps campagne tot nu hebben enkele nieuwswaardige ontwikkelingen rondom grote socialemediaplatforms dit beeld versterkt. Zo is Meta, het moederbedrijf van Facebook en Instagram, gestopt met onafhankelijke ‘feitencheckers’ onder het mom van het bestrijden van censuur – een vaak gehoorde zorg van Trump (Martijn, 2025). Ondertussen stimuleert het algoritme van X onder leiding van Musk extreemrechtse content (Keane, 2024, pp. 6-8) en zijn er meldingen van censuur op het platform (Carroll, 2024). Dit roept de vraag op in hoeverre sociale media inmiddels verweven zijn met Amerikaanse politiek, en of deze vermeende ‘tech-oligarchen’ hun invloedrijke platforms inzetten voor politieke doeleinden. Het onderzoek richt zich daarom op de instrumentalisering van sociale media, oftewel: het benutten van deze platforms om politieke invloed uit te oefenen.

Om te achterhalen in hoeverre deze nieuwe (politieke) aanpak van socialemediaplatforms in de VS overeenkomt met de aanpak in een oligarchie als Rusland, zal een vergelijkend casusonderzoek worden uitgevoerd naar beide landen. Hiervoor zal een nieuwe empirische dataset moeten worden samengesteld die inzicht geeft in de recente ontwikkelingen op het gebied van sociale media in Rusland en de VS en hun betekenis. Het onderzoek richt zich op de periode na 2022, oftewel het jaar waarin de Russisch-Oekraïense oorlog uitbrak: een cruciale geopolitieke ontwikkeling die veel effect heeft gehad op het digitale landschap. Door middel van een kwalitatieve analyse van deze dataset zal antwoord worden gegeven op de volgende onderzoeksvraag:

Welke overeenkomsten bestaan er in de instrumentalisering van socialemediaplatforms in Rusland en de VS sinds 2022?

Vanwege de recentheid van de beleidsveranderingen bij grote Amerikaanse socialemediaplatforms zoals Facebook, Instagram en X, is er nog weinig tot geen wetenschappelijk onderzoek beschikbaar over de gevolgen hiervan op de Amerikaanse machtsstructuur. Wat betreft Rusland richt onderzoek naar socialemediaplatforms zich momenteel vooral op desinformatie, terwijl het bredere socialemedialandschap sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne onderbelicht blijft. Dat is opvallend, aangezien Poetin sindsdien zijn greep op digitale informatie heeft versterkt door Amerikaanse platforms te verbannen en controle te krijgen over de Russische zoekmachine Yandex (Marrow, 2024). Door de recente machtsverschuivingen tussen socialemediaplatforms en de overheid in zowel de VS als Rusland te analyseren, biedt dit onderzoek inzicht in de mate waarin het Amerikaanse socialemedialandschap kenmerken begint te vertonen van een moderne tech-oligarchie.

Daarnaast zal dit onderzoek een bijdrage leveren aan bestaande literatuur over de regulering van sociale media en instrumentalisering. De drie modellen die Stockmann (2022) onderscheidt voor de regulering van sociale media plaatsen Rusland en de VS namelijk als uitersten van elkaar. Het is daarom nodig te onderzoeken in hoeverre deze theorie nog klopt, nu er zorgen zijn over het ontstaan van een tech-oligarchie in de VS en de mogelijkheid dat beide landen steeds meer overeenkomsten vertonen. Bovendien is de theorie over instrumentalisering van Hallin en Mancini (2004) volledig toegespitst op traditionele media. Dit onderzoek zal daarom een volledig nieuw raamwerk ontwikkelen voor de instrumentalisering van specifiek socialemediaplatforms, gebaseerd op theoretisch onderbouwing. Ook vormt dit onderzoek een waardevolle aanvulling op moderne onderzoeken over informatieverbreiding, censuur en de machtsverhoudingen tussen staat en Big Tech.

2. Theoretisch kader

Om te begrijpen hoe socialemediaplatforms in de VS en Rusland beïnvloed kunnen worden door machthebbende partijen, is het essentieel om de manieren waarop deze platforms in beide landen worden gereguleerd in kaart te brengen. De mate van staatsbetrokkenheid bij (sociale) media biedt namelijk inzicht in hoe deze platforms in essentie als politiek instrument kunnen worden ingezet. In de volgende paragrafen worden daarom verschillende modellen van platformregulering besproken, evenals het fenomeen van instrumentalisering, dat centraal staat in de onderzoeksvraag. Daarnaast komen voorbeelden van politieke beïnvloedingsmechanismen in Rusland en de VS aan bod.

2.1 Regulering van media

Volgens Hallin en Mancini (2004, p. 44) wordt regulering van media gekenmerkt door twee uiteenlopende visies: liberalisme, waarbij er weinig staatsinterventie plaatsvindt en de media voornamelijk aan marktwerking worden overgelaten, en dirigisme, waarbij de staat een actieve rol speelt in het bezitten, financieren en reguleren van media. In beide systemen onderscheiden professionele media zich volgens Hallin en Mancini (2004, pp. 35-36) door onafhankelijkheid, professionele normen en toewijding aan het publieke belang (“oriented toward an ethic of public service”). Instrumentalisering van media door de staat wordt hierbij gezien als een bedreiging voor die professionele waarden (Hallin & Mancini, 2004, p. 37). Hallin en Mancini (2004, p. 37) definiëren het concept van instrumentalisering als volgt: “control of the media by outside actors – parties, politicians, social groups or movements, or economic actors seeking political influence – who use them to intervene in the world of politics”.

In totalitaire regimes worden media doorgaans onderworpen aan strenge restricties van de staat (Croteau & Hoynes, 2019, p. 41). Dit soort regimes hebben media namelijk nodig om hun bewind te legitimeren en populair te houden (Stier, 2015, p. 1277). Democratische regimes zouden daarentegen onafhankelijk moeten opereren, maar in de praktijk is dit vaak niet het geval, omdat media in deze regimes vaak commercieel zijn en beïnvloed worden door mediamagnaten (Croteau & Hoynes, 2019, p. 41). Zodra een mediamagnaat bijvoorbeeld actief deelneemt aan het politieke leven, kunnen zijn mediakanalen krachtige instrumenten worden om politieke invloed uit te oefenen (Croteau & Hoynes, 2019, p. 138). Een bekend voorbeeld hiervan is Silvio Berlusconi, die zijn commerciële mediabedrijven inzette om premier van Italië te worden (Croteau & Hoynes, 2019, pp. 138-139; Hallin & Mancini, 2004, p. 114). Ook de Amerikaanse mediamagnaat Rupert Murdoch instrumentaliseerde de mediakanalen van zijn News Corporation om conservatieve belangen na te streven (Croteau & Hoynes, 2019, p. 140). Dit soort schendingen van professionele normen voeden

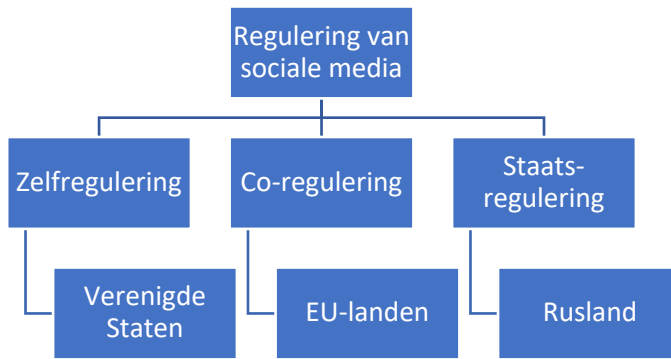
een verhit debat over regulering versus deregulering van media in democratische landen (Croteau & Hoynes, 2019, p. 171).

2.2 Regulering van sociale media

Socialemediaplatforms onderscheiden zich van traditionele mediaplatforms doordat de content wordt geproduceerd door gebruikers zelf, in plaats van door mediabedrijven (Croteau & Hoynes, 2019, pp. 110-111). De vraag in hoeverre de bedrijven achter deze platforms verantwoordelijk zijn voor de content die gebruikers maken, maakt het debat over regulering complexer dan bij traditionele media (Croteau & Hoynes, 2019, pp. 220-221).

Stockmann (2022) onderscheidt drie modellen voor de regulering van socialemediaplatforms. Het eerste model, zelfregulering, biedt techbedrijven een hoge mate van autonomie en flexibiliteit (Stockmann, 2022, p. 2). In dit model worden bedrijven niet door de staat verantwoordelijk gehouden voor de content die gebruikers maken, maar hanteren de bedrijven wel vaak zelf opgestelde 'communityregels' om content te modereren (Stockmann, 2022, pp. 2-3). Stockmann (2022, pp. 2-5) noemt de VS als het duidelijkste voorbeeld van dit model. Het tweede model, co-regulering, heeft een grotere rol weggelegd voor de staat (Stockmann, 2022, p. 3). Hierbij schuiven overheden vaak onafhankelijke toezichthouders naar voren die gedragsregels opstellen voor de platforms (Stockmann, 2022, p. 4). Een voorbeeld hiervan is het initiatief van de EU om 'trusted reporters' aan te stellen, die grensoverschrijdend gedrag op sociale media – zoals *hate speech* en terrorisme – opsporen en rapporteren (Jørgensen & Zuleta, 2020, p. 58). Tot slot noemt Stockmann (2022, pp. 4-5) een derde model: volledige staatsregulering, waarin de staat niet alleen strengere moderatieregels oplegt, maar zich ook actief mengt in het reguleringsproces om "a positive normative bias towards certain content considered to be of public interest" te creëren. Dit model is kenmerkend voor autocratische regimes als Rusland, waar socialemediabedrijven vaak nauw verbonden zijn met de politieke agenda van de zittende machthebbers (Cosenza, 2023; Temir, 2021, p. 490).

Instrumentalisering van socialemediaplatforms gebeurt volgens Moreno et al. (2020, p. 1) wanneer politieke actoren deze platforms gebruiken om invloed uit te oefenen op democratische processen. Daarbij kunnen zowel overheden als invloedrijke personen of groepen buiten de overheid een rol spelen (Yerlikaya & Toker, 2020, p. 184). Instrumentalisering van sociale media gebeuren met name in aanloop naar verkiezingen, omdat die momenten bepalend zijn voor de koers van een land (Moreno et al., 2020, p. 1; Yerlikaya & Toker, 2020, p. 184). Maar ook in autocratische staten als China en Rusland worden socialemediaplatforms geïnstrumentaliseerd, vaak als instrument voor surveillance en sociale controle (Yerlikaya & Toker, 2020, pp. 183-184).

Figuur 1: Drie modellen voor regulering van socialemediaplatforms (Stockmann, 2022).

2.3 Sociale media in Rusland

Volgens Stadnik (2021, p. 147) is Rusland een voorbeeld van een land waar *sovereignisation* van het internet plaatsvindt, oftewel de “expansive filtering and blocking of unwanted websites and services, localisation of data, and the insulation of a domestic network’s physical infrastructure from the global internet”. Kucheryavyy (2015, p. 25) onderscheidt drie elementen van deze zogenaamde internetsoevereiniteit waar de Russische staat naar toewerkt.

Het eerste element is ‘digitale soevereiniteit’, dat wordt gerealiseerd door de productie van Rusland-eigen software, hardware, zoekmachines en sociale media (Kucheryavyy, 2015, p. 25). Zo zijn vrijwel alle Russische sociale media – waaronder VKontakte en ICQ Messenger – in handen van meerderheidsaandeelhouder Alisher Usmanov, die volgens Temir (2021, p. 490) onder directe instructies van de Russische autoriteiten oppositiegeluiden op deze platforms onderdrukt. Dit alles sluit aan bij het principe van het ‘Runet’: Ruslands strategie om een gecentraliseerd en losgekoppeld netwerk te creëren, waarbij binnenlandse techbedrijven verplicht zijn samen te werken met de staat (Stadnik, 2021, p. 148).

Het tweede element is ‘mentale soevereiniteit’, waarbij de staat streeft naar het gebruik van content die als “geschikt” wordt gezien voor haar burgers (Kucheryavyy, 2015, p. 25). Dit is voor hen een manier om de publieke opinie te beïnvloeden. Deze handeling sluit nauw aan op het derde element van ‘autoritaire soevereiniteit’, dat het belang benadrukt van pro-Kremlin-media (Kucheryavyy, 2015, p. 25). Vanuit dit oogpunt zouden socialemediaplatforms in Rusland dus geen ruimte mogen geven aan kritische geluiden ten aanzien van de overheid. Voorstanders van het vrije woord in het land zijn om deze redenen grotendeels aangewezen op Amerikaanse platforms zoals Facebook en X (Temir, 2021, p. 490), maar deze platforms zijn sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne geblokkeerd (Jackson, 2024, p. 107). Dit is problematisch, omdat sociale media in Rusland cruciaal zijn voor alternatieve politieke geluiden, aangezien traditionele media vooral de boodschap van het Kremlin uitdragen (Temir, 2021, pp. 488-489).

Stadnik (2021, pp. 150-151) onderscheidt drie manieren waarop de strenge staatsregulering van sociale media in Rusland wordt gelegitimeerd en uitgevoerd. Ten eerste streeft Rusland naar de *securitisation* van het internet, waarbij de bescherming van de nationale cyberveiligheid wordt gebruikt als argument om strengere regulering te rechtvaardigen (Stadnik, 2021, pp. 150-151). Mueller (2017, p. 37) beschrijft het onderliggende motief achter *securitisation* als volgt: “societal dependencies on information technologies and networks create vulnerabilities that could pose an existential threat to the state itself”. Ten tweede territorialiseert Rusland digitale informatiestromen, wat betekent dat de staat informatie kan reguleren via haar bezit van de telecom- en internetinfrastructuur (Stadnik, 2021, p. 151). Ten derde probeert Rusland essentiële internetbronnen, zoals domeinnamen en IP-adressen, zelfstandig binnen de eigen nationale grenzen te ontwikkelen (Stadnik, 2021, p. 151).

De blokkade van platforms zoals Facebook en Instagram in 2022 laat zien hoe ver de Russische staat gaat in het beheersen van digitale informatiestromen om hun eigen politieke agenda te versterken. Sinds de oorlog in Oekraïne lijkt de instrumentalisering van socialemediaplatforms dus alleen maar zijn toegenomen. Hierom wordt de volgende deelvraag gesteld:

Deelvraag 1: Hoe worden socialemediaplatforms in Rusland geïnstrumentaliseerd door de staat en platformeigenaren sinds 2022?

2.4 Sociale media in de VS

Binnen de Amerikaanse politieke cultuur worden machthebbers vaak met wantrouwen bekeken, wat heeft geleid tot de oprichting van diverse politieke instituties om burgers te “beschermen” tegen overheidsinvloed (Fukuyama & Grotto, 2020, p. 208). Hierdoor is er onder de Amerikaanse bevolking beperkte steun voor regulering van het vrije woord op socialemediaplatforms (Fukuyama & Grotto, 2020, p. 208). De platforms zijn dan ook voornamelijk aangewezen op zelfregulering (Fukuyama & Grotto, 2020, p. 208). Volgens artikel 230 van de Communications Decency Act zijn internetplatforms in de VS namelijk niet aansprakelijk voor de content die gebruikers plaatsen (Fukuyama & Grotto, 2020, p. 208).

Volgens Schroeder (2018, p. 35) hebben socialemediaplatforms de mediatisering van de politiek in de VS versterkt, doordat politici online directer en vrijer hun boodschappen kunnen verspreiden via kanalen als Twitter en Facebook. Sociale media geven overigens niet alleen de politieke elite een krachtigere stem, maar ook groepen die eerder door traditionele media over het hoofd werden gezien, waaronder populistische (Schroeder, 2018, p. 43). Dit heeft de strijd om aandacht binnen de democratische ‘*marketplace of ideas*’ – het publieke domein waar politieke boodschappen

circuleren en om invloed concurreren (Åsard & Bennett, 1997, pp. 31-33) – harder gemaakt. Een goed voorbeeld hiervan is Donald Trump, die zijn dominantie binnen de Republikeinse Partij voor een groot deel te danken heeft aan zijn strategisch gebruik van Twitter (Schroeder, 2018, p. 63). Zijn controversiële uitspraken over onderwerpen als immigratie genereerden niet alleen veel aandacht op sociale media, maar werden ook opgepikt door traditionele media, waardoor zijn invloed werd vergroot (Schroeder, 2018, pp. 63-64).

De toenemende mediatisering van de politiek door socialemediaplatforms in de VS heeft ook geleid tot zorgen over de verspreiding van extremistische content. Zo concludeert Scheid (2024, p. 51) dat de algoritmen van deze platforms een cultuur van uitsluiting bevorderen en daarmee de weg vrijmaken voor geradicaliseerde groepen in de VS, zoals christennationalisten en de QAnon-beweging. In het verleden hebben platforms zoals Meta en Google hierom strengere communityrichtlijnen gehanteerd, wat hen dwong om “politieke beslissingen” te nemen over welke content als acceptabel werd beschouwd (Fukuyama & Grotto, 2020, p. 209). Deze strengere handhaving leidde echter tot beschuldigingen van politieke partijdigheid tegen socialemediaplatforms (Fukuyama & Grotto, 2020, p. 215). Uit een enquête-onderzoek van Nicholas (2022, pp. 21-25) blijkt bijvoorbeeld dat Republikeinse kiezers vaker het gevoel hebben dat zij op socialemediaplatforms te maken krijgen met zogenaamde *shadowbans* vanwege hun politieke opvattingen. *Shadowbanning* wordt gedefinieerd als “any human or automated content moderation action, taken by the service, to remove or reduce the visibility of a user’s content, of which the user is not informed” (Nicholas, 2022, p. 10). Content die Republikeinen plaatsen zou opvallend vaak worden tegengehouden omdat het desinformatie zou bevatten (Nicholas, 2022, p. 25; Haimson et al., 2021, pp. 16-17).

Deze aantijgingen van moderatiepartijdigheid lijkt direct in verband te staan met de recente koersverandering voor minder regulering op socialemediaplatforms in de VS. Gelet op de recente toenaderingen van prominente tech-CEO’s naar Trump, rijst de vraag of socialemediaplatforms worden geïnstrumentaliseerd om het rechts-conservatieve geluid van de nieuwe president nu juist te versterken. Hierom wordt de volgende deelvraag gesteld:

Deelvraag 2: Hoe worden socialemediaplatforms in de VS geïnstrumentaliseerd door de staat en platformeigenaren sinds 2022?

3. Onderzoeksontworp en methodologie

3.1 Methode

Dit onderzoek richt zich op de twee casussen Rusland en de VS, waarbij de focus ligt op enkele belangrijke (geo)politieke ontwikkelingen van de afgelopen jaren die invloed hebben gehad op de regulering van socialemediaplatforms, zoals het uitbreken van de oorlog in Oekraïne en de verkiezingsoverwinning van Donald Trump (Jackson, 2024, p. 107; Keane, 2024, pp. 6-8). Om de eerste twee deelvragen te beantwoorden, werden *within-case*-analyses uitgevoerd, waarin data over de instrumentalisering van socialemediaplatforms in beide landen uitvoerig werden bestudeerd. Door dergelijke analyses komen volgens Eisenhardt (1989, p. 540) unieke patronen van de casussen naar voren, die uiteindelijk kunnen worden gebruikt om parallellen tussen deze casussen te ontdekken.

Aangezien de hoofdvraag zich richt op een vergelijking (het vinden van overeenkomsten), werd er richting het einde van het onderzoek een *cross-case*-analyse uitgevoerd. Deze analyse werd uitgevoerd met behulp van kwalitatieve onderzoekstactieken die Eisenhardt (1989, p. 540) in haar paper uiteenzet. Ten eerste waren er categorieën of dimensies nodig waarmee de twee casussen vergeleken konden worden (Eisenhardt, 1989, p. 540). Deze dimensies werden gebaseerd op de theorie, zoals geadviseerd door Eisenhardt (1989, p. 540). Ten tweede werden zowel de verschillen als de overeenkomsten tussen de twee casussen systematisch genoteerd (Eisenhardt, 1989, pp. 540-541). Door niet alleen de overeenkomsten maar ook de verschillen tussen Rusland en de VS te analyseren, ontstaat er namelijk een breder begrip over de manieren van instrumentalisering in de twee landen. Bovendien kunnen door zo'n vergelijking nieuwe categorieën en concepten worden geïdentificeerd die eerder niet aan het licht kwamen (Eisenhardt, 1989, p. 541).

Dit onderzoek maakt gebruik van tekstuele data, verzameld uit zowel primaire als secundaire bronnen. Deze data werden kwalitatief geanalyseerd zodat er specifieke patronen, thema's en categorieën geïdentificeerd konden worden die relevant waren voor het onderzoeksthema (Brennen, 2017, p. 207; Braun & Clarke, 2006, p. 82). Op basis van adviezen door Boeije (2010, p. 109) werd het proces van axiaal coderen uitgevoerd om de codes uit verschillende datasets samen te brengen om steeds terugkerende thema's – oftewel 'dominante categorieën' – vast te stellen. Vervolgens vond selectief coderen plaats, waarbij op basis van deze categorieën overkoepelende hoofdthema's zijn vastgesteld die direct bijdragen aan het beantwoorden van de deelvragen en de hoofdvraag (Boeije, 2010, pp. 114-115).

Voor het onderzoek werden onder meer rapporten van *Freedom on the Net* geanalyseerd. Deze rapporten bieden jaarlijks een evaluatie van de mate van digitale vrijheid en gerelateerde ontwikkelingen binnen verschillende landen, waaronder ontwikkelingen rondom socialemediaplatforms. Lokot en Wijermans (2023, pp. 26-28) stellen dat *Freedom on the Net*

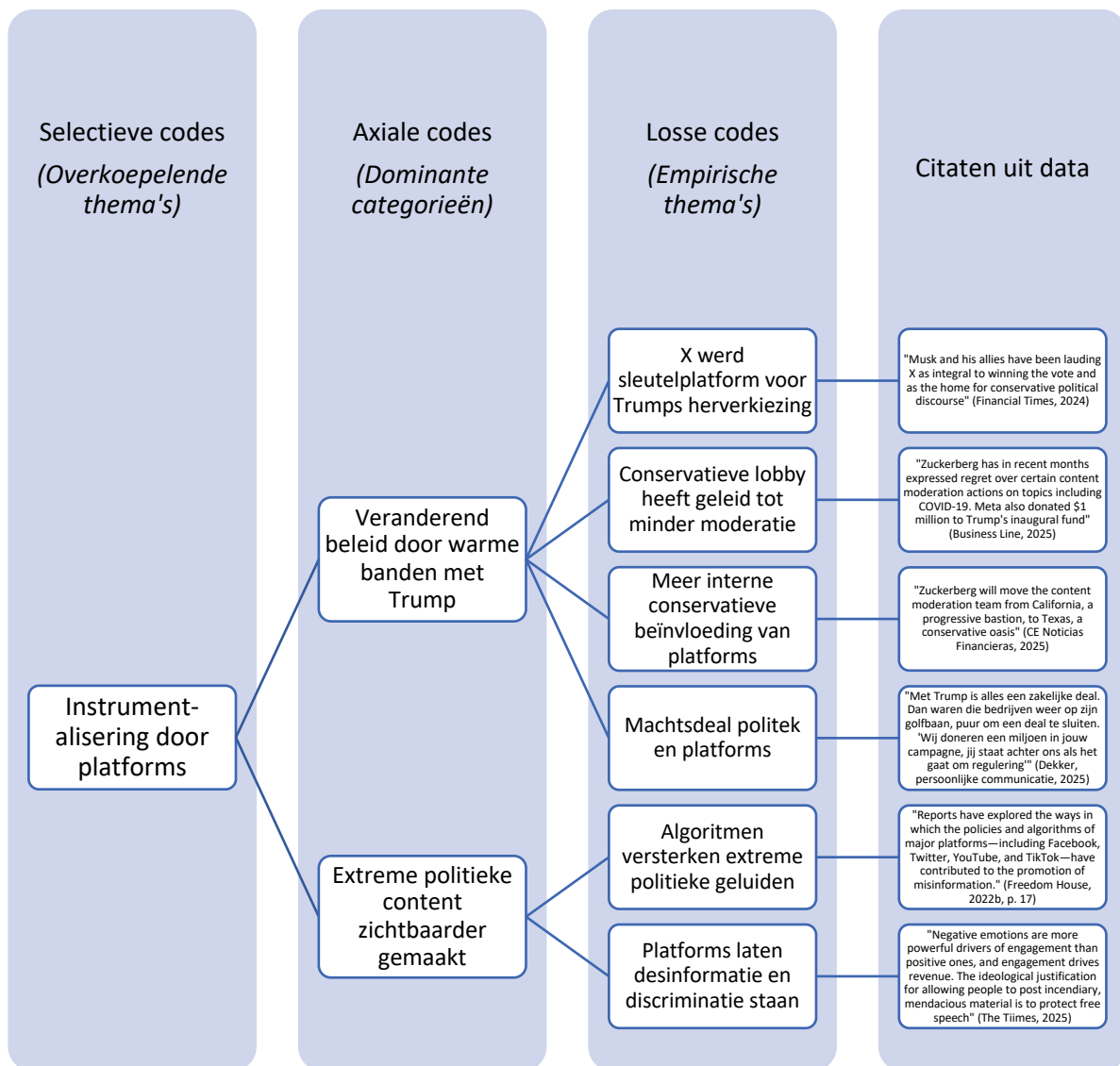
toonaangevend is binnen dit onderzoeksgebied. Een analyse van alleen deze rapporten is echter niet voldoende om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Bovendien verschenen de laatste rapporten in oktober 2024, waardoor deze geen informatie bevatten over recente ontwikkelingen, zoals de gevolgen van Trumps herverkiezing en de voortdurende impact van de Russisch-Oekraïense oorlog. Daarnaast hanteert Freedom House een ‘neoliberaal begrip’ van democratie, waardoor hun rapporten vooral normatieve waarden toetsen die aansluiten bij de context en opvattingen van het Mondiale Noorden (Lokot & Wijermans, 2023, p. 4). Om deze beperkingen te verhelpen, werd aanvullende data verzameld. Naast de Freedom House-rapporten worden relevante krantenartikelen over recente ontwikkelingen rondom socialemediaplatforms geanalyseerd. Daarnaast zijn gesprekken gevoerd met experts op het gebied van socialemediaplatforms in Rusland en de VS.

De interviews zijn afgenomen met twee onderzoekers die zich respectievelijk bezighouden met het sociale medialandschap in Rusland en de VS. Beide onderzoekers werden benaderd om vragen te beantwoorden die als aanvulling dienden op de data die eerder is geanalyseerd uit rapporten en nieuwsartikelen. Die data riepen namelijk nieuwe vragen op over de achterliggende context en betekenis van specifieke ontwikkelingen rondom sociale media in beide landen. Om meer duiding en diepgang in het onderzoek te krijgen, werd dus gekozen voor triangulatie, oftewel “combining different kinds of qualitative methods, mixing purposeful samples, and including multiple perspectives” (Patton, 1999, p. 1193).

De onderzoekers die gesproken zijn voor dit onderzoek zijn:

- Ksenia Ermoshina: onderzoeker bij Citizen Lab en de Universiteit van Toronto. Doet onderzoek naar *internet governance* en online activisme in Rusland.
- Brigitte Dekker: onderzoeker verbonden aan Instituut Clingendael en de Radboud Universiteit Nijmegen. Doet onderzoek naar *governance* in het digitale tijdperk, met onder andere een focus op Amerikaanse socialemediaplatforms.

Het coderen van alle data vond plaats in *Atlas.ti*, een softwareprogramma voor kwalitatieve analyses. Binnen dit programma werden codes direct gekoppeld aan tekstfragmenten uit de documenten, welke als relevant voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen werden gezien. Vervolgens zijn deze losse codes gegroepeerd in categorieën aan de hand van kleurcodering. Dit werden de axiale codes. Bij het schrijven van de onderzoeksresultaten (hoofdstuk 4) is vervolgens gezocht naar overkoepelende thema’s, oftewel de selectieve codes.

Figuur 2: Voorbeeld van codering bij data over Amerikaanse socialemediaplatforms.

3.2 Sample

Dit onderzoek analyseert zowel primaire data (interviews met experts) als secundaire data (onderzoeksrapporten en krantenartikelen). Omdat de focus ligt op veranderingen sinds het uitbreken van de Russisch-Oekraïense oorlog, werden twee *Freedom on the Net*-rapporten van zowel Rusland als de VS meegenomen in de analyse: die uit 2022 en 2024. Daarnaast werden aanvullende krantenartikelen over recente ontwikkelingen op het vlak van socialemediaplatforms verzameld via NexisLexis. Deze artikelen moesten gepubliceerd zijn tussen 24 februari 2022, de dag van de Russische invasie in Oekraïne, en 11 maart 2025, de startdatum van het onderzoek. De artikelen werden geselecteerd op basis van theoretische sampling, een doelgerichte manier van selecteren die bij casuïsonderzoeken wordt gebruikt om theoretisch relevante data te vinden (Eisenhardt, 1989, p. 533).

In de onderstaande tabel zijn de selectiecriteria voor deze krantenartikelen omschreven:

	Artikelen over Rusland	Artikelen over de VS
Periode	24-02-2022 tot en met 11-03-2025	24-02-2022 tot en met 11-03-2025
Aantal	25	25
Woordenaantal	11.605	17.166
Zoektermen NexisLexis	“Russia” AND “social media regulation” AND “online free speech” OR “moderation” OR “facebook” OR “instagram” OR meta platforms” OR “fact check*” OR “disinformation” OR “censorship” OR “block*”	“USA” OR “US” OR “America” AND “social media regulation” AND “online free speech” OR “moderation” OR “facebook” OR “instagram” OR meta platforms” OR “fact check*” OR “disinformation” OR “censorship” OR “block*”
Soort bron	Zoekopdrachten in NexisLexis worden gefilterd op: <ul style="list-style-type: none"> - Kranten. - Vakpers. - Tijdschriften. - Webnieuws. 	
Exclusiecriteria	<ul style="list-style-type: none"> - Opiniëartikelen zonder feitelijke onderbouwing. - Identieke artikelen. - Meer dan vijf artikelen uit dezelfde maand. - Artikelen die zich niet richten op beleidsveranderingen op het gebied van sociale media. 	

Tabel 1: Sample-criteria krantenartikelen.

De eerste bevindingen uit de analyse van de secundaire data zijn in een later stadium voorgelegd aan de twee experts. Zij werden geselecteerd aan de hand van een doelgerichte sample. Eerst werd een lijst samengesteld van meerdere experts die via het internet vindbaar waren en wiens expertise nauw aansloot op het onderzoeksthema. Deze selectie richtte zich met name op experts die verbonden zijn aan een universiteit of een gerenommeerd onderzoeksinstituut, en die meerdere onderzoeken hebben verricht en gepubliceerd over sociale media in de onderzochte landen. Een gering aantal van deze kandidaten zijn vervolgens per e-mail benaderd. Twee van hen toonden belangstelling voor deelname en zijn vervolgens telefonisch geïnterviewd. De getranscribeerde interviews zijn toegevoegd aan het datacorpus in *Atlas.ti* en op dezelfde wijze gecodeerd als de rapporten en krantenartikelen.

Onderstaand figuur geeft een overzicht van het datacorpus die is gebruikt tijdens dit onderzoek.

Secundaire data	Aantal	Locatie
<i>Freedom on the Net</i> -rapporten	4	<ul style="list-style-type: none"> • Rusland: https://freedomhouse.org/country/russia/freedom-net/2024 & https://freedomhouse.org/country/russia/freedom-net/2022 • VS: https://freedomhouse.org/country/united-states/freedom-net/2024 & https://freedomhouse.org/country/united-states/freedom-net/2022
Krantenartikelen	50	NexisLexis
Primaire data	Aantal	Locatie
Expert-interviews	2	<ul style="list-style-type: none"> • Websites van universiteiten, denktanks, onderzoeksbureaus etc. • LinkedIn.

Tabel 2: Dataverzameling.

3.3 Operationalisering

Tijdens de analyse wordt onderzocht in hoeverre socialemediaplatforms in Rusland en de VS worden ingezet als politiek instrument door de staat en platformeigenaren. Dit sluit aan bij het concept van instrumentalisering, zoals gedefinieerd door Hallin en Mancini (2004, p. 37). Instrumentalisering is echter een begrip dat wordt toegepast op media als geheel. Het moest dus geoperationaliseerd worden zodat het specifiek van toepassing is op socialemediaplatforms. Dit werd gedaan aan de hand van relevante dimensies, waarmee de casussen systematisch vergeleken konden worden (Eisenhardt, 1989, p. 540).

Om de analyse uit te voeren, werd onderscheid gemaakt tussen twee dimensies van instrumentalisering die Croteau en Hoynes (2019, p. 41) onderscheiden voor respectievelijk autocratische regimes als Rusland en democratische regimes als de VS: instrumentalisering door de staat en instrumentalisering door mediamagnaten (oftewel platformeigenaren). De verdere uitwerking van deze dimensies gebeurt aan de hand van subdimensies en indicatoren die voortkomen uit de gevonden literatuur (hoofdstuk 2) over socialemediaplatforms in beide landen. De theorie over staatsregulering in Rusland leverde zoal indicatoren op over instrumentalisering door de staat, en de theorie over zelfregulering in de VS leverde indicatoren op over instrumentalisering door platformeigenaren. Overigens zijn sommige indicatoren gedurende het uitvoeren van de analyse inductief aangescherpt, bijvoorbeeld wanneer zich herhaaldelijk patronen voordeden die niet direct in de theorie terugkwamen, maar wel betekenisvol bleken.

De operationalisering van het onderzoek is weergegeven in onderstaand figuur:

Dimensies van instrumentalisering	Subdimensies	Indicatoren
1. <i>Instrumentalisering door platformeigenaren (via zelfregulering)</i>	Platformeigenaren gebruiken hun socialemediaplatforms om een bepaalde politieke ideologie zichtbaarder te maken (Croteau & Hoynes, 2019)	<ul style="list-style-type: none"> • Moderatiebeleid bevooroordeelt of benadeelt bepaalde politieke standpunten op sociale media. • Platformeigenaren gebruiken hun kanalen om specifieke politieke stromingen of politici te promoten.
	Platformeigenaren gebruiken de maatschappelijke invloed van hun socialemediaplatforms om politieke of zakelijke belangen na te streven (Croteau & Hoynes, 2019)	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerkingen tussen platform en politiek leiden tot gunstige overeenkomsten (macht, geld, etc.). • Platform gehoorzaamt overheidsregels om politieke druk of bemoeienis te vermijden.
	Algoritmen van socialemediaplatforms zijn zo ingesteld dat ze bepaalde politieke stromingen bevorderen (Scheid, 2024)	<ul style="list-style-type: none"> • Specifieke politieke stroming krijgt opvallend veel zichtbaarheid via het algoritme. • Zoekresultaten over politiek gevoelige onderwerpen worden gemanipuleerd.
	Platformeigenaren stellen partijdige moderatoren aan waardoor specifieke politieke groepen worden voorgetrokken (Fukuyama & Grotto, 2020)	<ul style="list-style-type: none"> • Aangestelde moderatoren hebben aantoonbare banden met bepaalde politieke stromingen of kringen. • Moderatoren worden ontslagen vanwege afwijkende politieke overtuigingen.
	<i>Shadowbanning</i> van bepaalde politieke opvattingen: doelbewuste, stiekeme beperking van het bereik van berichten op socialemediaplatforms (Nicholas, 2022)	<ul style="list-style-type: none"> • Bepaalde politieke of kritische content wordt stiekem verwijderd en onderdrukt. • Gebrek aan transparantie rondom schorsingen of verwijderingen van accounts die bepaalde politieke content verspreiden.
2. <i>Instrumentalisering door de staat (via staatsregulering)</i>	Autoritaire soevereiniteit: socialemediaplatforms worden onderworpen aan strenge restricties door de staat om hun bewind te legitimeren en populair te houden (Croteau & Hoynes, 2019)	<ul style="list-style-type: none"> • Verspreiding van content die niet overeenkomt met staatsideologie wordt tegengewerkt. • Platforms die niet meewerken aan staatsregulering worden verboden of geblokkeerd.
	Digitale soevereiniteit: de staat creëert eigen software, zoekmachines en sociale media door invloed over gebruikers te krijgen (Stadnik, 2021; Kucheryavyy, 2015)	<ul style="list-style-type: none"> • Staat streeft naar afgeschermd internet vrij van (ongecontroleerde) buitenlandse invloeden. • Binnenlandse platforms krijgen via wet- en regelgeving structureel meer voordelen boven buitenlandse platforms.
	Mentale soevereiniteit: staat bepaalt welke content haar burgers mag en kan zien, kritiek op autoriteiten wordt gecensureerd (Kucheryavyy, 2015)	<ul style="list-style-type: none"> • Overheid houdt actief toezicht op welke content online mag blijven en wat verwijderd moet worden. • Kritiek op overheid wordt strafbaar gesteld of gelijkgesteld aan ondermijning van de staat.

<p><i>Securitisatie</i>: staat misbruikt 'nationale cyberveiligheid' om strenge regulering over burgers te rechtvaardigen (Stadnik, 2021)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Verboden op platforms en contentverwijderingen worden gelegitimeerd met vage verwijzingen naar nationale veiligheid. • Staat baseert (nieuwe) wetgeving die online uitingen beperken op niet aantoonbare dreigingen voor de samenleving.
<p>Territorialiseren van digitale informatiestromen achter socialemediaplatforms, zoals telecom- en internetinfrastructuur (Stadnik, 2021)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Staat eist directe controle over digitale infrastructuur om toezicht te houden op het online gedrag van burgers • Staat ontwikkelt eigen digitale infrastructuur om surveillance van platforms te intensiveren.

Tabel 3: Operationalisering van instrumentalisering van sociale media.

4. Resultaten

In de volgende twee paragrafen worden de casussen van Rusland en de VS afzonderlijk van elkaar geanalyseerd. De bevindingen zijn afkomstig uit zowel de primaire data (interviews met experts) als de secundaire data (onderzoeksrapporten en krantenartikelen). Beide landen worden geanalyseerd aan de hand van de dimensies van instrumentalisering die zijn geoperationaliseerd in paragraaf 3.3. Het onderscheid tussen deze twee dimensies wordt gemaakt aan de hand van tussenkopjes over respectievelijk instrumentalisering door platformeigenaren en door de staat.

In paragraaf 4.3 staat de *cross-case*-analyse, waarin de resultaten van beide casussen naast elkaar worden gelegd en de meest opvallende overeenkomsten en verschillen worden uiteengezet.

4.1 *Within-case*-analyse sociale media in Rusland

4.1.1 Instrumentalisering door platformeigenaren

Sinds het uitbreken van de Russisch-Oekraïense oorlog zijn de verwachtingen van de overheid ten aanzien van zelfregulering door socialemediaplatforms strenger geworden. Ermoshina (persoonlijke communicatie, 2025) stelt dat het internet is veranderd van zeer vrij naar zwaar gecontroleerd. Platforms moeten van het Kremlin maatregelen nemen om specifieke content over de invasie van Oekraïne, lhbti+-rechten en de politieke oppositie te weren (Freedom House, 2024a, p. 15). Lukt dat niet, dan riskeren ze forse boetes, zoals overkwam bij onder meer YouTube, Google en Discord in de periode 2023–2024 (Freedom House, 2024a, pp. 16–17). Het betreft vaak westerse socialemediaplatforms die onder druk van de staat hun platformregels- en richtlijnen aanscherpen, waarbij ze hun democratische waarden als de vrijheid van meningsuiting niet kunnen waarborgen.

Echter, er zijn ook voorbeelden van westerse platforms die zich proactief opstellen in het volgen van de Russische politieke wensen. Zo heeft Apple uit eigen beweging ‘stilletjes’ meer VPN-apps uit zijn App Store verwijderd dan het Kremlin eiste (The Times, 2024). Platforms doen dit volgens Ermoshina (persoonlijke communicatie, 2025) uit angst hun marktaandeel in Rusland te verliezen. Volgens de theorie van Croteau en Hoynes (2019) is het voorrang geven aan zakelijke belangen boven democratische waarden – en daarmee indirect bijdragend aan autocratische tendensen – een signaal van instrumentalisering.

Tegelijkertijd gaan Russische socialemediaplatforms veel zelfvoorzienender te werk bij het navolgen van het censuurbeleid van het Kremlin. Dat komt doordat deze platforms in handen zijn van Russische tech-oligarchen die nauwe banden onderhouden met president Poetin. Zo moest VKontakte-oprichter Pavel Doerov in 2014 zijn platform onder druk van de Russische autoriteiten verkopen aan oligarch Alisher Usmanov (Ermoshina, persoonlijke communicatie, 2025). Doerov was sterk gelieerd aan de oppositie en weigerde samen te werken met de overheid. Ermoshina

(persoonlijke communicatie, 2025) omschrijft Usmanov daarentegen als een pro-Kremlin zakenman “who represents the world of Putin and is a face of the old elite”. Hij bezit inmiddels meerdere digitale platforms in Rusland en staat aan het hoofd van Citadel, een producent van surveillancetechnologie. Daarmee is hij een belangrijke speler geworden in Poetins streven naar meer toezicht op de platformwereld.

Uit het Freedom House-rapport van 2024 blijkt dat het aantal verwijderacties van content op VKontakte sinds het begin van de oorlog is toegenomen met 3.000 procent. Ook Russische zoekmachines zoals Yandex dragen proactief bij aan het opleggen van beperkingen op politiek gevoelige informatie.

VK blocked 94,942 videos, 1,569 community accounts, and 787 personal accounts in Russia, including a significant amount of content related to the invasion, Belarusian issues, and LGBT+ terms. Likewise, leaked source code from Yandex revealed the search engine prevents search terms critical of Putin from leading users to images of him. The leaked code also showed that when users search the symbol “Z,” the search engine hides terms associated with Nazism (Freedom House, 2024a, p. 17).

Veel van deze beperkingen van content en accounts zijn stiekem, wat kan worden aangeduid als *shadowbanning*, zoals geformuleerd door Nicholas (2022). Overigens heeft VKontakte een algoritme geïntroduceerd dat automatisch afbeeldingen detecteert en verwijdert die door de staat worden aangemerkt als ‘extremistisch materiaal’ (Freedom House, 2024a, p. 18). Volgens Ermoshina (persoonlijke communicatie, 2025) profiteren Russische platforms bovendien van een breed netwerk van burgers die actief content rapporteren die volgens hen in strijd is met de wil van het Kremlin. Zij fungeren als ‘waakhonden van het beleid’ door het beheer van platforms als VKontakte en Odnoklassniki te informeren over gebruikers die kritiek uiten op het Russische leger of de invasie van Oekraïne. Volgens Ermoshina (persoonlijke communicatie, 2025) is dit het gevolg van “many years of propaganda” en “the fear inside the Russian nation to be excluded from the mainstream narrative that Russia is the best nation in the world”. Zij omschrijft dit fenomeen als *crowdsourcing censorship*.

4.1.2 Instrumentalisering door de staat

Het staatsreguleringsmodel voor socialemediaplatforms onder Poetin is dwingender en minder transparant geworden, zoals duidelijk wordt uit de de *Freedom on the Net*-rapporten uit 2022 en 2024. Door de staat aangestuurde censuur van content gerelateerd aan lhbti+, mensenrechten en niet-Kremlin-gezinde meningen – zoals kritiek op de overheid en de oorlog – is fors toegenomen. *The New York Times* (2024) meldt dat de censuur sinds de invasie in Oekraïne dertigvoudig is toegenomen. Dit is mede het gevolg van het feit dat Roskomnadzor, de nationale mediatoezichthouder in Rusland, meer controle over het internet heeft gekregen dankzij de inwerkingtreding van de Sovereign Runet Law.

De strengere restricties die Roskomnadzor oplegt aan socialemediaplatforms in Rusland, maken het voor deze platforms steeds moeilijker om aan zelfregulering te doen. Volgens Ermoshina (persoonlijke communicatie, 2025) worden socialemediaplatforms door Roskomnadzor gedwongen zich aan te sluiten bij een systeem waarmee politie en staat persoonsgegevens kunnen extraheren. Sinds de uitbraak van de oorlog heeft de overheid bovendien het zogenoemde Oculus-systeem uitgerold: een analysetool voor sociale media waarmee Roskomnadzor online discussies kan monitoren en automatisch wordt gewaarschuwd wanneer ongepaste onderwerpen worden besproken (Ermoshina, persoonlijke communicatie, 2025). Op die manier worden burgers die kritische content over de invasie plaatsen doeltreffender gecensureerd. Zo is het niet langer toegestaan om de term ‘oorlog’ te gebruiken, en kan kritiek op het Russische leger inmiddels worden bestraft. Dergelijke uitingen worden door de autoriteiten namelijk aangemerkt als ‘extremistische content’, of als het verspreiden van ‘desinformatie’:

Putin signed a law that amended the criminal code and criminal procedure code to outlaw the dissemination of “knowingly false information about the activities of the armed forces of the Russian Federation” and discrediting the actions of the Russian military. Spreading “knowingly false information” results in up to 15 years’ imprisonment in a penal colony in cases where it causes “serious consequences” (Freedom House, 2024a, p. 33).

Het strengere censuurbeleid ten tijde van de Russisch-Oekraïense oorlog is mogelijk omdat er in rap tempo nieuwe wetten zijn doorgevoerd (Freedom House, 2022a, p. 31). Veel soorten content die in andere landen onder vrijheid van meningsuiting zouden vallen, worden in Rusland bestempeld als extremistisch of terroristisch. Zo mogen Russen ook niet meer informatie delen die niet-heteroseksuele relaties of transpersonen ‘promoten’ (Freedom House, 2024a, p. 20). Dergelijke verboden op het bespreken van bepaalde onderwerpen tonen niet alleen een toename van autoritaire soevereiniteit, maar ook van mentale soevereiniteit van de staat over haar burgers. Deze

wens naar meer mentale soevereiniteit – waarbij de staat de denkbeelden van haar burgers beïnvloedt door te bepalen welke content zij te zien krijgen (Kucheryavyyi, 2015, p. 25) – komt verder duidelijk naar voren in een recent opgezet project voor een “veilig internet”. Rusland zou een parallel internet willen creëren dat uitsluitend toegang biedt tot platforms die door de autoriteiten zijn goedgekeurd, en alleen toegankelijk is voor burgers die zich registreren met paspoortgegevens (Freedom House, 2024a, p. 8).

Dit idee past binnen het bredere streven naar een digitaal soeverein Rusland, waarin het land zich volledig loskoppelt van het mondiale internet. Tussen 2022 en 2025 is duidelijk geworden dat dit zogenaamde ‘Runet’ steeds dichterbij komt. Het Kremlin heeft inmiddels meerdere grote westerse socialemediaplatforms zoals Facebook, Instagram en X verboden, omdat zij niet voldeden aan hun strenge regulerings-eisen. YouTube en andere westerse platforms die nog actief zijn in Rusland worden regelmatig gehinderd via *throttling* (het vertragen van de netwerkverbinding), zodra zij niet (snel genoeg) voldoen aan de regulerings-eisen van Roskomnadzor. Door de toegang tot westerse platforms steeds verder te beperken – onder meer via een nationale aanpak van VPN-gebruik – probeert de overheid haar burgers steeds meer richting Rusland-eigen platforms te sturen, zoals VKontakte en Yandex:

In March 2024, a law banning the promotion of bypass-blocking methods came into force. Almost immediately, websites that offered VPN services or posted instructions for installing them faced blocking. Roskomnadzor blocked more than 30 links for this in one month, most of which concerned instructions on how to access (Freedom House, 2024a, pp. 14-15).

Telecombedrijven in Rusland zijn verplicht de overheid te ondersteunen bij het vergemakkelijken van surveillance op sociale media. Zo worden serviceproviders verplicht om een zogeheten ‘Revisor’ in hun netwerkinfrastructuur te implementeren. Met dit systeem kan Roskomnadzor nagaan in hoeverre gebruikers toegang proberen te verkrijgen tot niet-toegestane websites. Vervolgens kan de toezichthouder via routers de betreffende websites voor hen blokkeren (Ermoshina, persoonlijke communicatie, 2025). Hiernaast verplicht de zogenoemde ‘Yarova-wet’ socialemediaplatforms om encryptiesleutels toe te voegen aan elektronische berichten, zodat de Federale Veiligheidsdienst van de Russische Federatie (FSB) deze op elk moment kan ontsleutelen (IntelliNews, 2025). Vooral de online profielen van activisten worden actief gemonitord, en er worden zelfs regelmatig informanten van het Kremlin geplaatst in groepschats van activisten (Freedom House, 2024a, p. 30).

Volgens het rapport van Freedom House (2024a, p. 18) was in 2023 ongeveer de helft van de verwijderverzoeken voor content op sociale media afkomstig van de overheid, met als officiële

doelstelling het beschermen van de ‘nationale veiligheid’. Dit is een duidelijk voorbeeld van *securitisation*, dat Stadnik (2021, pp. 150–151) omschrijft als een bekend motief waarmee de staat zichzelf een grotere rol toekent in de regulering van socialemediaplatforms. Het juridische kader waarin wordt vastgelegd welke content als illegaal wordt beschouwd, is bewust vaag en breed geformuleerd. Daardoor is het voor Roskomnadzor makkelijk en doeltreffend om dit soort verzoeken tot censuur van content in te dienen (Freedom House, 2024a, p. 19).

Naast het censureren van specifieke onderwerpen op sociale media maken de autoriteiten ook gebruik van meer directe beïnvloedingsstrategieën. Zo zetten zij betaalde commentatoren en botaccounts in om de algoritmen van platforms te manipuleren en zo een positiever beeld van de oorlog in Oekraïne te verspreiden (Freedom House, 2022a, p. 23). Uit onderzoek blijkt dat naar schatting 217.000 accounts op VKontakte toebehoren aan Russische bots (Freedom House, 2024a, p. 23). Daarnaast heeft president Poetin een netwerk van zogenoemde ‘militaire bloggers’ opgebouwd, die regelmatig pro-Kremlinpropaganda verspreiden via sociale media (Freedom House, 2024a, p. 26).

4.2 *Within-case-analysis* sociale media in de VS

4.2.1 Instrumentalisering door platformeigenaren

De periode tussen 2022 en 2025 kenmerkt zich door een teruggeschroefd moderatiebeleid op meerdere grote platforms, mede ingegeven door een breed politiek gedeeld sentiment dat sprake zou zijn van censuur op de vrijheid van meningsuiting. Echter, de rapporten van Freedom House (2022b; 2024b) wijzen op groeiende zorgen over de verspreiding van desinformatie, die volgens onderzoekers een bedreiging vormt voor de democratie.

Hoewel socialemediaplatforms via zelf opgestelde communityrichtlijnen aanstootgevende content zouden moeten weren (Freedom House, 2022b, p. 7), blijkt de handhaving hiervan in de praktijk zwak. Platforms laten vaak haatdragende berichten staan, omdat negatieve en polariserende inhoud het meeste *engagement* en daarmee winst oplevert (The Times, 2025). Het gaat onder meer om politieke desinformatie en complottheorieën die blijven staan (Freedom House, 2024b, p. 1), maar ook bedreigingen naar gemarginaliseerde groepen, zoals vrouwen en lhbt+-personen (Freedom House, 2024b, p. 14). Algoritmen spelen hierbij een actieve rol door dergelijke content naar voren te brengen (Freedom House, 2022b, p. 17). Volgens Dekker (persoonlijke communicatie, 2025) is het onduidelijk in hoeverre platforms hun algoritmen bewust zo afstemmen dat extreme, veelal rechtse opvattingen prominenter worden. Wel is duidelijk dat er gemanipuleerd is met zoekfuncties tussen 2022 en 2025, met name rond medische informatie over abortus, die minder zichtbaar werd (Freedom House, 2024b, p. 14; Dekker, persoonlijke communicatie, 2025).

Recente beleidswijzigingen bij grote socialemediaplatforms wijzen erop dat dit soort extreme en polariserende content in de toekomst eerder zal toenemen dan afnemen. Zo heeft Meta een einde gemaakt aan hun onafhankelijke *factchecking*-programma (Business Line, 2025). Ook Musk heeft veel moderatoren ontslagen, met als doel van X een platform te maken met volledige vrijheid van meningsuiting (Business World, 2024). Als gevolg hiervan is X “a social media space marred by chaos and toxicity” geworden, mede door Musks actieve rol in het verspreiden van complottheorieën en het aangaan van publieke ruzies met politici (Business World, 2024). Deze doelbewuste wijzigingen illustreren hoe platformeigenaren hun macht inzetten om bepaalde politieke sentimenten zichtbaarder te maken, wat Croteau en Hoynes (2019) duiden als een vorm van instrumentalisering.

Tussen 2022 en 2025 is de conservatieve invloed op socialemediaplatforms in de VS ook toegenomen. De banden tussen Silicon Valley-topfiguren en Trump werden warmer, zo blijkt uit verschillende gelddonaties van tech-CEO's aan zijn beleid en een toename in hun eigen politieke betrokkenheid (The Economic Times, 2024; Financial Times, 2024). Volgens Dekker (persoonlijke communicatie, 2025) was het een strategische gok van platformeigenaren om Trump tijdens zijn presidentscampagne te steunen, in de hoop daar politieke steun voor terug te krijgen.

Volgens Financial Times (2024) maakte Musk van X een sleutelplatform voor Trumps herverkiezing, dat is uitgegroeid tot de ideale plek voor conservatief politiek discours. Dekker (persoonlijke communicatie, 2025) stelt dat Musk X instrumentaliseert in het voordeel van Trump, omdat hij weet dat hij daarmee goede overheidsdeals kan krijgen voor zijn bedrijven SpaceX en Tesla. Dit past binnen wat Croteau en Hoynes (2019) typeren als het inzetten van mediamacht voor politieke en zakelijke eigenbelangen: een strategie die zij illustreren met voorbeelden als Silvio Berlusconi en Rupert Murdoch. Maar hoewel Musk stelt de vrijheid van meningsuiting op X te waarborgen, is het aantal schorsingen en verwijderingen van berichten in dezelfde periode juist fors toegenomen (Business World, 2024). Transparantie hierover blijft uit.

Ondertussen is het op Meta-platforms nu mogelijk om extreme uitlatingen te doen over sociaal gevoelige onderwerpen als immigratie en gender (Business Line, 2025). Volgens Meta-CEO Zuckerberg vond er op zijn platforms te veel censuur plaats rondom dit soort onderwerpen; een vorm van kritiek die in het verleden vaak door Trump is geuit (CE Noticias Financieras, 2025). Intussen kregen Republikeinse en Trump-gezinde politici prominente bestuursfuncties bij Meta, en verhuisde het moderatieteam in de onderzochte periode van het progressieve Californië naar het conservatieve Texas (CE Noticias Financieras, 2025). Volgens Dekker (persoonlijke communicatie, 2025) hangt deze toenadering van platformeigenaren tot Trump samen met hun wens voor minder regulering, wat voor hen gelijkstaat aan lagere kosten.

Ondertussen verdienen deze platforms nog steeds veel geld met de verkoop van persoonsgebonden data aan commerciële partijen (The Times, 2025). Daarnaast dragen zij gegevens

over aan de overheid wanneer daartoe een verzoek wordt ingediend onder het mom van 'nationale veiligheid' (Freedom House, 2024b, p. 31). Tegelijkertijd proberen sommige platformbedrijven juist hun data te beschermen tegen overheidsbemoeyenis, zoals blijkt uit een initiatief van Google uit 2023:

In December 2023, Google voluntarily limited its access to users' location data by encrypting Google Maps location history and moving location data storage to user devices, making it more difficult for the company to fulfill geofence warrants (Freedom House, 2024b, p. 34).

4.2.2 Instrumentalisering door de staat

Volgens Freedom House (2022b; 2024b) bieden de juridische kaders in de VS nog altijd een van de sterkste beschermingen van online expressie wereldwijd. Zo zal de Amerikaanse overheid niet snel socialemediaplatforms opdracht geven om content te verwijderen die valt onder de bescherming van internationale mensenrechtenwetgeving (Freedom House, 2022b, p. 7). Overheidsinstanties die dit toch proberen, worden in de praktijk vaak teruggedrukt door federale rechtbanken.

Tussen 2022 en 2025 zijn bovendien maatregelen genomen om de toegang van de overheid tot gebruikersdata op sociale media verder te beperken, wat het recht op privacy heeft versterkt. Zo werd in april 2024 de Fourth Amendment Is Not for Sale Act aangenomen door het Huis van Afgevaardigden. Deze wet verbiedt inlichtingendiensten om zonder toestemming gevoelige persoonsgegevens, zoals locatiegegevens, van platforms te kopen (Freedom House, 2024b, p. 31). Ook biedt de Amerikaanse rechtsgang burgers mogelijkheden om platforms aan te klagen die hun gegevens zonder toestemming doorverkopen aan derden:

Meta, Facebook's parent company, will have to pay 725 million dollars to settle a class action lawsuit that claimed the company gave data of users of that social network to third parties without their consent (CE Noticias Financieras, 2022).

Toch ontbreekt een uitgebreide federale privacywet, waardoor platforms regelmatig ongestoord gebruikersdata kunnen blijven verkopen aan bedrijven. Privacywetgeving verschilt namelijk per staat (Dekker, persoonlijke communicatie, 2025). Volgens Dekker (persoonlijke communicatie, 2025) wordt de privacy van burgers in Californië bijvoorbeeld goed beschermd, terwijl in staten als Texas de regelgeving juist zeer beperkt is. Om deze redenen gebruiken socialemediabedrijven beleidsconstructies waarmee aangiftes van privacyschendingen alleen in de

staat Texas kan worden behandeld, waar rechters doorgaans soepeler omgaan met privacyrechten (Dekker, persoonlijke communicatie, 2025).

Hoewel Amerikaanse burgers dankzij wetgeving en initiatieven van platforms dus wel relatief goed beschermd worden tegen overheidsinmenging, waarschuwen de rapporten van Freedom House (2022b; 2024b) voor toenemende risico's van staats-surveillance. Zo werd in 2024 het nationale surveillanceprogramma Section 702 uitgebreid en zou deze structureel worden misbruikt. In 2022 werden tienduizenden onrechtmatige verzoeken om gebruikersdata ingediend, welke vaak in verband stonden met maatschappelijke onrust en demonstraties (Freedom House, 2024b, p. 26). Dergelijke verzoeken worden door de overheid gelegitimeerd onder het mom van 'nationale veiligheid'; een begrip dat volgens Dekker "extreem rekbaar" is, vooral onder het beleid van president Trump (Dekker, persoonlijke communicatie, 2025). Deze vorm van *securitisation* komt uit de theorie van Stadnik (2021, pp. 150–151) naar voren als een kenmerk van instrumentalisering door de staat. Deze surveillancepraktijken in de VS leiden volgens Freedom House (2024b, p. 19 & 22) soms tot zelfcensuur onder activisten en journalisten. In 2023 en 2024 werden enkele journalisten zelfs opgepakt naar aanleiding vanwege online verslaggeving over pro-Palestijnse demonstraties (Freedom House, 2024b, p. 21).

Volgens Dekker (persoonlijke communicatie, 2025) zijn techbedrijven inmiddels machtiger dan de staat, omdat zij de infrastructures beheren die normaalgesproken tot de overheid behoorden. Via overheidscontracten die namens de staat aan deze bedrijven worden aangeboden, probeert de staat meer invloed te kunnen uitoefenen op deze infrastructures. Dekker (persoonlijke communicatie, 2025) noemt als voorbeeld de politieke en zakelijke steun van Trump aan Tesla en SpaceX van Elon Musk, wat er onder meer toe leidde dat Musk zijn socialemediaplatform X inzette om Trumps politieke boodschap te versterken.

Hoewel de politieke onafhankelijkheid van platformeigenaren tussen 2022 en 2025 ter discussie is komen te staan, blijft directe staatsinvloed op contentregulering voorlopig beperkt. Wel heeft de overheid in deze periode geprobeerd om de markt van socialemediaplatforms te beïnvloeden. Zo worden platforms van zogenaamde 'buitenlandse tegenstanders' onder een vergrootglas gelegd, vanwege vermeende risico's voor de 'nationale veiligheid' (Freedom House, 2022b, p. 2). De Amerikaanse overheid wil in het bijzonder Chinese platforms reguleren vanwege zorgen over datamisbruik en desinformatiecampagnes. Zo dreigt TikTok te worden verboden, tenzij eigenaar ByteDance het Amerikaanse deel van de app verkoopt:

It specifically designates TikTok and other ByteDance-owned platforms, like the video editor CapCut, as "foreign adversary controlled applications" and requires a divestiture process such that the platforms would no longer be "controlled by a foreign adversary." Should ByteDance

not complete the divestiture of TikTok's US operations by January 19, 2025, the act bars internet companies—namely mobile app stores, cloud service providers, and file-hosting companies—from “distributing, maintaining, updating, or providing internet hosting services” to the platform (Freedom House, 2024b, p. 10).

De Amerikaanse overheid is echter weinig transparant over de concrete risico's van TikTok voor burgers. Er bestaat bijvoorbeeld ook geen openbaar register met vastgestelde veiligheidsrisico's (Freedom House, 2024b, p. 10). Critici stellen daarom dat een verbod op TikTok een onnodige beperking zou vormen van het recht op vrije meningsuiting, zoals vastgelegd in het First Amendment (Freedom House, 2024b, p. 10). Volgens Dekker (persoonlijke communicatie, 2025) spelen zowel reële privacyzorgen als commerciële belangen mee in de overweging om TikTok te verbieden. Zo zorgt de onduidelijkheid over de verwerking van Amerikaanse gebruikersdata via TikTok in China voor zorgen bij de Amerikaanse overheid, maar tegelijkertijd wordt het platform ook gezien als een bedreiging voor de binnenlandse platformmarkt (Dekker, persoonlijke communicatie, 2025). Zo droeg Trump zijn vriend en tech-CEO Elon Musk aan als mogelijke koper van het Amerikaanse deel van TikTok (Dekker, persoonlijke communicatie, 2025).

4.3 Cross-case-analyse sociale media in Rusland en de VS

Voor de *cross-case*-analyse van beide casussen wordt tevens een onderscheid gemaakt tussen de twee dimensies van instrumentalisering. De indicatoren voor instrumentalisering in beide landen – zoals omschreven in de *within-case*-analyses – worden hier met elkaar vergeleken. De belangrijkste overeenkomsten die uit de data naar voren zijn gekomen, zijn vetgedrukt weergegeven. Een schematische weergave van de *cross-case*-analyse is te vinden in tabellen aan het einde van de subparagrafen.

4.3.1 Instrumentalisering door platformeigenaren

Uit de *within-case*-analyses blijkt dat in zowel Rusland als de VS sinds 2022 een duidelijke verandering plaats in de manier waarop socialemediaplatforms worden geïnstrumentaliseerd door hun eigenaren. Deze vorm van instrumentalisering in beide landen zichtbaarder geworden. Hoewel de twee politieke systemen waarbinnen de instrumentalisering plaatsvindt sterk van elkaar verschillen (autocratie versus democratie), zijn er een aantal opvallende gelijkenissen gevonden.

In beide landen worden sociale media gebruikt om **bepaalde politieke ideologieën naar de voorgrond te brengen**. In Rusland verwijderen platforms onder eigendom van tech-oligarch en Poetin-bondgenoot Alisher Usmanov, waaronder VKontakte, systematisch content die in strijd is met de ideologie van het Kremlin. Het gaat daarbij om berichten over de oorlog in Oekraïne, de Russische oppositie of lhbti+-rechten. Pro-Kremlinboodschappen worden hierdoor juist beter zichtbaar. Maar ook westerse platforms die nog actief zijn in Rusland dragen bij aan deze werkwijze. Echter gebeurt dat voornamelijk vanuit zakelijke belangen.

In de VS vindt een soortgelijke vorm van ideologische beïnvloeding door platformeigenaren plaats. Techmagnaten als Elon Musk (X) en Mark Zuckerberg (Meta) stellen hun platforms bewust open voor extreemrechtse discoursen. Zo is X sinds de overname van Musk X sterk verrechts geraakt, en speelde het platform een actieve rol in de presidentiële campagne van Donald Trump. Ook Meta versoepelde hun moderatiebeleid ten opzichte van gevoelige thema's als immigratie en gender, mede omdat Zuckerberg vindt dat hun onafhankelijke 'feitencheckers' censuur pleegden op conservatieve meningen; een opvatting die hij deelt met Trump.

Een duidelijk verschil tussen beide landen is dat in de VS rechts-conservatieve content op socialemediaplatforms op een meer organische wijze naar voren komt, terwijl platformeigenaren in Rusland actief bijdragen aan het onderdrukken van geluiden die ingaan tegen de dominante ideologie. Zo'n autocratische handelwijze is in de VS op dit moment niet zichtbaar.

Overigens hebben platformeigenaren in zowel Rusland als de VS hun maatschappelijke invloed ingezet om **politieke invloed voor henzelf te verwerven**. In Rusland gebeurt dit vooral via

nauwe banden tussen de tech-oligarchie en het Kremlin. Zo versterkt Usmanov – eigenaar van meerdere digitale platforms – zijn politieke positie door directe samenwerking met het Kremlin. De instrumentalisering vindt in Rusland vooral van bovenaf plaats: de staat reguleert en de platformeigenaar voert uit, vaak met zelfverrijking als bijkomend voordeel.

In de VS gebeurt deze instrumentalisering juist van onderaf: platformeigenaren proberen actief politieke invloed te krijgen door expliciet steun uit te spreken aan de president. Musk is hier het beste voorbeeld van: zijn betrokkenheid bij Trumps campagne leverde hem niet alleen overheidscontracten op, maar ook directe toegang tot beleidskringen. Andere platformeigenaren steunden Trump met gelddonaties, in de hoop op gunstigere regulering en de daarbijhorende financiële voordelen.

Er zijn vooral overeenkomsten tussen Rusland en de VS als het gaat om de **strategische samenwerkingen tussen platformeigenaren en de staat**. In beide landen gebruiken deze partijen elkaar als partners, waardoor “markt en macht niet meer van elkaar gescheiden zijn” (Dekker, persoonlijke communicatie, 2025). Als concreet voorbeeld van directe politieke beïnvloeding door een platformeigenaar noemt Dekker (persoonlijke communicatie, 2025) de naamswijziging van de Golf van Mexico naar de Golf van Amerika door Google, aangezien deze verandering door politieke wil werd doorgevoerd en daardoor “zomaar de geschiedenis op het internet werd herschreven”.

In de tabel op de volgende pagina staan per indicator de belangrijkste kenmerken van instrumentalisering door platformeigenaren in Rusland en de VS weergegeven.

Dimensie	Rusland	VS
<i>Instrumentalisering door platformeigenaren (via zelfregulering)</i>		
Platformeigenaren gebruiken hun socialemediaplatforms om een bepaalde politieke ideologie zichtbaarder te maken	<ul style="list-style-type: none"> Russische platforms verwijderen systematisch content over de oorlog, lhbt+-rechten en oppositie, terwijl pro-Kremlin berichten zichtbaar blijven. Westerse platforms passen hun beleid onder druk aan, waarmee ze indirect de Russische staatsideologie ondersteunen. 	<ul style="list-style-type: none"> Amerikaanse platforms laten meer extreme uitlatingen toe over onderwerpen als immigratie en gender. X wordt door Musk actief ingezet voor conservatief discours en Trumps herverkiezing.
Platformeigenaren gebruiken de maatschappelijke invloed van hun socialemediaplatforms om politieke of zakelijke belangen na te streven	<ul style="list-style-type: none"> Russische tech-oligarchen als Usmanov versterken hun politieke positie door samenwerking met de staat en controle over platformgebruikers. Westerse platforms handelen uit commercieel belang: ze volgen Russische eisen om hun toegang tot de markt te behouden. 	<ul style="list-style-type: none"> Steun aan Trump door platformeigenaren is strategisch: in ruil voor politieke invloed hopen zij op minder regulering. Elon Musk kreeg functie in Trump-bestuur na directe bijdrage aan campagne via donaties en X.
Algoritmen van socialemediaplatforms zijn zo ingesteld dat ze bepaalde politieke stromingen bevorderen	<ul style="list-style-type: none"> Vkontakte past algoritmen toe die automatische beperking legt op 'extremistische content'. Yandex past zoekresultaten aan zodat kritische content verborgen wordt. 	<ul style="list-style-type: none"> Algoritmen bevoordelen content die polariserend en extreem is, omdat deze zorgt voor meer <i>engagement</i>. Content vaak van rechtste aard. Manipulatie van zoekfuncties omtrent abortus.
Platformeigenaren stellen partijdige moderatoren aan waardoor specifieke politieke groepen worden voorgetrokken	<ul style="list-style-type: none"> Moderatie op Russische platforms volgt wensen van regering. Burgers fungeren als informele 'moderatoren' door content te rapporteren die ingaat tegen de staatsideologie. 	<ul style="list-style-type: none"> Moderatieteam Meta verhuisd naar conservatieve Texas. Meer Trump-gezinde figuren aangenomen bij bestuur Meta. Moderatiebeleid teruggeschroefd bij Amerikaanse platforms vanwege kritiek op 'censuur' van conservatieve meningen.
<i>Shadowbanning</i> van bepaalde politieke opvattingen: doelbewuste, stiekeme beperking van het bereik van berichten op socialemediaplatforms	<ul style="list-style-type: none"> Veel meer beperkingen op accounts die content plaatsen over de invasie en lhbt+. Kritische zoekopdrachten over Poetin leveren bewust geen relevante resultaten op. 	<ul style="list-style-type: none"> Weinig transparantie rondom forse toename schorsingen en verwijderde berichten op X sinds aantreden Musk. Beïnvloeding van zichtbaarheid medische informatie over abortus.

Tabel 4: Instrumentalisering door platformeigenaren in Rusland en de VS.

4.3.2 Instrumentalisering door de staat

Hoewel Rusland en de VS verschillen qua bestuursvorm, blijkt uit beide *within-case*-analyses dat overheden sinds 2022 in toenemende mate socialemediaplatforms instrumentaliseren. Aan de hand van verschillende **pogingen tot soevereiniteit** wordt zichtbaar dat overheden meer grip proberen te krijgen op het sociale medialandschap.

In Rusland is in hoge mate sprake van autoritaire soevereiniteit in de vorm van online censuur en repressie. Zo gebruikt de Russische staat moderne wetgeving voor extremisme en desinformatie om kritische content strafbaar te stellen, wat er onder meer toe leidt dat burgers de invasie van Oekraïne niet mogen aanduiden als ‘oorlog’ of negatieve uitlatingen mogen doen over het Russische leger. In de VS is een dergelijke mate van staatscensuur tot dusver niet mogelijk, omdat socialemediaplatforms een sterke machtspositie hebben die onafhankelijk is van de staat. Toch is er sprake van toenemende surveillance van Amerikaanse burgers op sociale media, mede als gevolg van nieuwe wetgeving die de overheid meer digitale bevoegdheden geeft. Beide staten proberen dan ook via surveillanceprogramma’s toezicht te houden op online informatiestromen, ook al zijn de gevolgen van het tegengaan van de politieke macht door burgers in Rusland aanzienlijk ernstiger.

Toch zijn er aanwijzingen dat ook in de VS pogingen worden gedaan om **censuur van bepaalde onderwerpen te normaliseren**. Zo circuleert er een lijst met woorden die voormalig president Trump wilde herzien of verwijderen van overheidswebsites, waarvan er veel te maken hebben met diversiteit en inclusie, zoals ‘women’ en ‘breastfeed’ (Ermoshina, persoonlijke communicatie, 2025; Connelly, 2025). Hoewel er nog geen bewijs is dat zulke lijsten invloed hebben op sociale media, ziet Ermoshina (persoonlijke communicatie, 2025) gelijkenissen tussen deze aanpak en die van het Kremlin: “they see specific topics, such as the transgender topic, as a reason to control specific online content and to survey people”.

Overigens zijn er tussen 2022 en 2025 meerdere buitenlandse socialemediaplatforms in Rusland geblokkeerd, wat bijdraagt aan een hogere mate van digitale soevereiniteit. De directe staatsregulering van (digitale) media in Rusland leidt ertoe dat zij sneller zulk soort ingrijpende maatregelen kunnen doorvoeren. In de VS wordt ook gewerkt aan meer digitale soevereiniteit, vooral gericht op het weren van enkele Chinese apps, zoals TikTok. Er zijn echter geen aanwijzingen dat dit iets te maken heeft met het creëren van een splinternet, zoals het geval is bij het ‘Runet’. Toch vertonen de argumentaties om bepaalde platforms te verbieden sterke overeenkomsten in beide landen: zowel Rusland als de VS gebruikt **het argument van securitisation** – oftewel ‘nationale cyberveiligheid’ – om platforms te weren die als risico voor het landsbelang worden gezien door de staat (Stadnik, 2021, pp. 150–151). De onderbouwing hiervan laat in beide landen te wensen over (Freedom House, 2024a; Freedom House, 2024b).

Mentale soevereiniteit, oftewel beïnvloeding van de publieke opinie door de staat, komt in Rusland tot uiting via de grootschalige inzet van botaccounts en militaire bloggers die pro-Kremlin-narratieven het algoritme laten beheersen (Freedom House, 2022a; 2024a). In de VS is dit soort beïnvloeding door de staat zeer beperkt mogelijk vanwege de sterke grondwettelijke bescherming van (online) vrijheid van meningsuiting (Freedom House, 2022a; 2024a). Er vindt daarentegen wel indirecte beïnvloeding door de staat plaats, doordat het politieke machtsdeals aangaat met platformeigenaren. Zo kan de instrumentalisering van X voor Trumps presidentiële campagne en de bijkomende toename van rechtse content gezien worden als een gevolg van onderlinge politieke belangen, waarbij Musk overheidsvoordelen verwachtte in ruil voor steun (Dekker, persoonlijke communicatie, 2025).

In de tabel op de volgende pagina staan per indicator de belangrijkste kenmerken van instrumentalisering door de staat in Rusland en de VS weergegeven.

Dimensie	Rusland	VS
<i>Instrumentalisering door de staat (via staatsregulering)</i>		
Autoritaire soevereiniteit: socialemediaplatforms worden onderworpen aan strenge restricties door de staat om hun bewind te legitimeren of populair te houden	<ul style="list-style-type: none"> De staat gebruikt harde repressieve middelen (zoals censuur, strafwetten en het weren van buitenlandse platforms) om zijn gezag te behouden. Censuur op content over lhbt+, mensenrechten en kritiek op het Kremlin is fors toegenomen. 	<ul style="list-style-type: none"> Platforms vaak machtiger dan overheid; staatsregulering is beperkt en zwakt verder af onder Trump-bewind. Staat eist via uitgebreid surveillanceprogramma (Section 702) toegang tot gebruikersdata tijdens maatschappelijke onrust; leidt tot vormen van zelfcensuur.
Digitale soevereiniteit: de staat creëert eigen software, zoekmachines en sociale media door invloed over gebruikers te krijgen	<ul style="list-style-type: none"> Rusland stuurt gebruikers richting nationale platforms als VKontakte en Yandex en werkt aan een 'Runet' met enkel door de staat goedgekeurde platforms. VPN's worden actief geblokkeerd. 	<ul style="list-style-type: none"> Mogelijk verbod op of verkoop van TikTok zou monopolie van Amerikaanse socialemediaplatforms groter maken.
Mentale soevereiniteit: staat bepaalt welke content haar burgers mag en kan zien, kritiek op autoriteiten wordt gecensureerd	<ul style="list-style-type: none"> Oculus-systeem signaleert automatisch ongewenste thema's op sociale media. De staat bepaalt actief welke denkbeelden zichtbaar zijn. De inzet van bots en pro-Kremlinmilbloggers helpt om het overheidsnarratief te promoten en het regime in een positief daglicht te stellen. 	<ul style="list-style-type: none"> Verwijderverzoeken voor content door overheid vaak beperkt door First Amendment. Indirecte beïnvloeding content is zichtbaar via nauwe banden tussen platformeigenaren (zoals Musk) en het Trump-bestuur; X als voorbeeld.
<i>Securitisation</i> : staat misbruikt 'nationale veiligheid' om strenge regulering over burgers te rechtvaardigen	<ul style="list-style-type: none"> De helft van de verwijderverzoeken op sociale media komt van de staat, onder het mom van nationale veiligheid. De definitie van 'extremistische content' is vaag en wordt om politieke redenen ingezet. 	<ul style="list-style-type: none"> Begrip 'nationale veiligheid' wordt opgerekt om surveillance-activiteiten te legitimeren. Mogelijk verbod op Chinese platforms wordt gerechtvaardigd via 'nationale veiligheid', concrete risico's worden nauwelijks onderbouwd.
Territorialiseren van digitale informatiestromen achter socialemediaplatforms, zoals telecom- en internetinfrastructuur	<ul style="list-style-type: none"> Providers moeten 'Revisor' implementeren om toegang tot verboden websites te blokkeren. Via de 'Yarova-wet' heeft de staat toegang tot versleutelde berichten. Routers en infrastructuur worden ingezet voor controle en blokkade. 	<ul style="list-style-type: none"> Section 702 geeft staat bevoegdheden om digitale informatiestromen te controleren. Contractuele samenwerkingen tussen overheid en platforms met als doel om meer zeggenschap te krijgen over cruciale digitale infrastructuren.

Tabel 5: Instrumentalisering door de staat in Rusland en de VS.

5. Conclusie

Het doel van dit onderzoek is te achterhalen welke overeenkomsten er zijn in de instrumentalisering van socialemediaplatforms in Rusland en de VS – zowel door platformeigenaren als door de staat – sinds 2022. Aanleiding hiervoor zijn recente beschuldigingen van een opkomende tech-oligarchie in de VS, gebaseerd op de nauwere banden die eigenaren van grote sociale mediaplatforms zijn aangegaan met de nieuwe Republikeinse president Donald Trump. Tegelijkertijd woedt er sinds 2022 een oorlog tussen Rusland en Oekraïne, waardoor de samenwerking tussen het Kremlin en Russische platformeigenaren zichtbaarder en belangrijker is geworden dan ooit tevoren. Voor dit onderzoek is data verzameld en geanalyseerd over recente ontwikkelingen in de regulering van socialemediaplatforms in zowel Rusland als de VS. Het datacorpus bestaat uit onderzoeksrapporten van Freedom House over internetvrijheid in beide landen, aangevuld met nieuwsartikelen en interviews met experts op het gebied van sociale media. Tijdens de data-analyse is specifiek gezocht naar kenmerken die wijzen op instrumentalisering van sociale media, oftewel het inzetten van platforms voor politieke macht en beïnvloeding (Hallin & Mancini, 2004, p. 37). Op basis van recente literatuur is een nieuw model ontwikkeld waarmee kan worden gemeten in hoeverre sociale media – in plaats van traditionele media – worden geïnstrumentaliseerd.

In dit hoofdstuk wordt, op basis van de *within-case*-analyses en de *cross-case*-analyse uit hoofdstuk 4, antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag: *Welke overeenkomsten bestaan er in de instrumentalisering van socialemediaplatforms in Rusland en de VS sinds 2022?* Vervolgens wordt er gereflecteerd op het onderzoeksproces en worden er aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

5.1 Antwoorden op de deelvragen

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden, zal er eerst antwoord worden gegeven op de deelvragen die voortvloeiden uit de literatuur:

1. *Hoe worden socialemediaplatforms in Rusland geïnstrumentaliseerd door de staat en platformeigenaren sinds 2022?*

In Rusland heeft de staat sinds de invasie van Oekraïne in 2022 een zeer streng controlebeleid opgebouwd voor sociale media. Het Kremlin eist van zowel Russische als westerse socialemediaplatforms dat kritische content over de oorlog en het leger, evenals berichten over de oppositie en lhbti+-rechten, offline wordt gehaald. Dit soort content wordt via een nieuwe wet bestempeld als ‘extremistische content’ of ‘desinformatie’, waarvoor burgers mogelijk tot vijftien jaar gevangenisstraf kunnen krijgen. Hoewel meerdere westerse platforms als Facebook, Instagram en X inmiddels zijn geblokkeerd in Rusland omdat ze niet voldeden aan de censuureisen van het Kremlin,

gehoorzamen andere westerse platforms momenteel wel aan de verzoeken van de staat, bijvoorbeeld door te helpen bij het verwijderen van VPN's uit appstores (Apple). Deze platforms kiezen hun zakelijke belangen dus boven hun "ethic of public service", wat een signaal is van instrumentalisering.

Russische platforms zoals VKontakte en Yandex dragen daarentegen proactiever bij aan de censuur in Rusland. Oligarch Alisher Usmanov instrumentaliseert zijn populaire socialemediaplatform VKontakte om president Poetin te ondersteunen in zijn autocratische ambities: zo is het aantal verwijderde accounts en berichten fors toegenomen, en een nieuw geïntroduceerd algoritme is slimmer in het detecteren en verwijderen van ongewenste content. Daarnaast maken Russische socialemediaplatforms vernuftig gebruik van *crowdsourcing*: een netwerk van burgers die, als gevolg van jarenlange propaganda, massaal berichten rapporteren die in strijd zijn met het Kremlinbeleid. Als gevolg hiervan blijft vooral het staatsnarratief zichtbaar in het Russische socialemedialandschap, waardoor de overheid sinds het begin van de invasie een hoge mate van mentale soevereiniteit over haar burgers heeft gekregen.

Ondertussen werkt Rusland aan een parallel internet dat uitsluitend toegang biedt tot door de autoriteiten goedgekeurde platforms, waarbij burgers verplicht zijn om in te loggen met hun paspoortgegevens. In de periode tussen 2022 en 2025 is dus duidelijk geworden dat de staat niet alleen socialemediaplatforms, maar ook het internet als geheel instrumentaliseert om haar bewind in stand te houden en kritiek te onderdrukken. Rusland zal de komende jaren haar streven naar digitale soevereiniteit (het 'Runet') voortzetten, via volledige controle over socialemediaplatforms door middel van tech-oligarchie, moderne censuurmechanismen en -wetten, en door de staat aangestuurde informatiecampagnes.

2. Hoe worden socialemediaplatforms in de VS geïnstrumentaliseerd door de staat en platformeigenaren sinds 2022?

In de VS verloopt de instrumentalisering van socialemediaplatforms minder repressief, maar het is wel merkbaarder geworden in de samenleving. Sinds 2022 is er een duidelijke verschuiving zichtbaar naar meer politieke beïnvloeding door platformeigenaren die zich zijn gaan associëren met rechts-conservatieve kringen, zoals Elon Musk (X, voorheen Twitter) en Mark Zuckerberg (Meta).

De overname van Twitter door Musk in 2022 heeft ertoe geleid dat het platform is getransformeerd tot een omgeving voor extreemrechts discours. Onder het mom van het beschermen van de 'vrijheid van meningsuiting' werden veel moderatoren ontslagen, waardoor desinformatie en haatzaaiende content vrij spel kregen. Het nieuwe X werd dan ook gezien als een cruciaal platform in de herverkiezingscampagne van Donald Trump. Musk heeft aan zijn actieve bijdrage aan deze campagne gunstige overheidsdeals overgehouden, waaronder voor zijn ruimtevaartbedrijf SpaceX.

Ook Meta heeft hun moderatiebeleid aangepast, nadat het gehoor gaf aan beweringen uit Trump-kringen dat er sprake zou zijn van censuur op socialemediaplatforms. De opschorting van het onafhankelijke *factcheck*-programma heeft ertoe geleid dat polariserende content over gevoelige thema's als immigratie en gender wordt toegestaan. Het blijft echter niet bij deze handreikingen aan de nieuwe president: meerdere tech-CEO's hebben ook inmiddels miljoenen dollars gedoneerd aan het Trump-regime, in de hoop dat hij hun platforms in de toekomst minder streng zal reguleren. Er is hier duidelijk sprake van instrumentalisering door platformeigenaren, aangezien figuren als Musk en Zuckerberg hun sociale media inzetten om politieke en zakelijke belangen na te streven.

Ondertussen probeert de Amerikaanse staat steeds meer controle uit te oefenen op het socialemedialandschap. Zo is het nationale surveillanceprogramma uitgebreid, waardoor de overheid steeds vaker inzage eist in de contentstromen van socialemediaplatforms. Daarnaast worden pogingen ondernomen om buitenlandse apps, namelijk Chinese zoals TikTok, te verbieden onder het mom van 'nationale veiligheid'. De VS blijft vaag over de concrete risico's, wat leidt tot vermoedens dat ook zakelijke belangen een rol spelen, met als doel meer digitale soevereiniteit voor de VS te creëren.

5.2 Antwoord op de onderzoeksvraag

Het antwoord op de onderzoeksvraag – *Welke overeenkomsten bestaan er in de instrumentalisering van socialemediaplatforms in Rusland en de VS sinds 2022?* – luidt als volgt:

Hoewel er duidelijke verschillen zijn in de macht van de overheid, de mate van censuur en de machtsstructuren tussen staat en platforms, zijn er ook belangrijke overeenkomsten tussen Rusland en de VS in de manier waarop socialemediaplatforms worden geïnstrumentaliseerd. Dit onderzoek laat zien dat vooral drie opvallende gelijkenissen kenmerkend zijn voor de periode sinds 2022:

1. Beide staten gebruiken *securitisation* ('nationale cyberveiligheid') steeds vaker als rechtvaardiging om strengere controle uit te oefenen op het socialemedialandschap. Rusland gebruikt dit argument niet alleen om kritiek op de oorlog en het leger als 'extremistisch' te bestempelen en vervolgens te verwijderen, maar ook om burgers de toegang tot westerse platforms te ontfemen. In de VS wordt *securitisation* ingezet om angst te zaaien voor Chinese apps zoals TikTok, waartegen momenteel een proces loopt om het platform te verbieden. In beide landen ontbreekt transparantie over de werkelijke veiligheidsrisico's van deze platforms.
2. Zowel Rusland als de VS breiden hun nationale surveillanceprogramma's uit, waarmee zij direct of indirect toegang verkrijgen tot grote hoeveelheden data via socialemediaplatforms. In Rusland heeft de overheid het Oculus-systeem uitgerold: een

analysetool waarmee toezichthouder Roskomnadzor online discussies monitort en automatisch wordt gewaarschuwd wanneer er gespreken worden gevoerd over verboden onderwerpen. In de VS uit dit zich in de uitbreiding van Section 702, waarmee de staat (vaak onrechtmatig) verzoeken indient bij socialemediaplatforms om inzage te krijgen in digitale informatiestromen, met name tijdens maatschappelijke onrust en demonstraties. De benaderingen in zowel Rusland als de VS leiden tot zelfcensuur bij burgers en journalisten.

3. Er is in beide landen sprake van een verstrengeling van overheid en platforms. Politieke leiders en platformeigenaren werken steeds nauwer samen om hun (gezamenlijke) invloed te vergroten. In Rusland, waar een duidelijke tech-oligarchie is, is deze machtsrelatie het sterkst: Usmanov, eigenaar van onder meer VKontakte, gebruikt zijn platforms om actief bij te dragen aan de verspreiding van Poetins ideologie. In de VS is deze verstrengeling subtieler, maar nog steeds zorgwekkend. Musk en Zuckerberg hebben met beleidswijzigingen ervoor gezorgd dat het conservatieve geluid van de Trump-beweging – inclusief extreme content over immigratie en lhbt+ – zichtbaarder is geworden op sociale media. Net als bij de tech-oligarchie in Rusland verwachten platformeigenaren in de VS hier privileges voor terug, zoals gunstigere regulering of lucratieve overheidsdeals.

Het antwoord op de onderzoeksvraag kan als volgt worden samengevat: Zowel in Rusland als in de VS worden socialemediaplatforms sinds 2022 in toenemende mate ingezet als politiek instrument door zowel platformeigenaren als de staat. In Rusland is sprake van repressieve staatsregulering, waarbij zowel nationale als buitenlandse socialemediaplatforms onder druk worden gezet om kritische content over de overheid te verwijderen. Platformeigenaren spelen hierin een actieve rol door hun platforms in te zetten voor het versterken van de staatsideologie. In de VS verloopt deze instrumentalisering subtieler: platformeigenaren als Musk en Zuckerberg gebruiken hun invloed om rechts-conservatieve meningen zichtbaarder te maken, in ruil voor politieke steun van de Republikeinse president Trump. In beide landen zijn er drie opvallende overeenkomsten: het gebruik van *securitisation* als legitimering voor strengere staatsregulering, de uitbreiding van nationale surveillanceprogramma's, en een verstrengeling van overheid en platforms. Hoewel de gevolgen van instrumentalisering per land verschillen in hoe ingrijpend ze zijn voor de bevolking, toont dit onderzoek aan dat zowel autocratische als democratische staten sociale media inzetten als instrument om politieke macht te verkrijgen en de publieke opinie te beïnvloeden.

5.3 Discussie

In deze scriptie is onderzocht wat de overeenkomsten zijn in de instrumentalisering van socialemediaplatforms in Rusland en de VS sinds 2022. Voordat dit onderzoek kon worden uitgevoerd, is er eerst een vernieuwd raamwerk samengesteld voor instrumentalisering. Dit is namelijk een verouderd theoretisch concept dat Hallin en Mancini in 2004 bedachten voor traditionele media, zoals kranten en televisie. Voor dit onderzoek is het concept volledig toepasbaar gemaakt op sociale media, oftewel digitale platforms waarop gebruikers een centralere rol spelen in het maken en verspreiden van content.

Net als bij traditionele media spelen platformeigenaren (de moderne ‘mediamagnaten’) en de staat een belangrijke rol bij de regulering en beïnvloeding van sociale media. Daarom is recente literatuur verzameld over zowel zelfregulering als staatsregulering. Op basis daarvan is een nieuwe definitie geformuleerd van de instrumentalisering van socialemediaplatforms. Vervolgens is dit geoperationaliseerd in een schema met verschillende dimensies en indicatoren van deze vorm van instrumentalisering.

Voor het uitvoeren van het onderzoek is een divers datacorpus samengesteld, bestaande uit zowel secundaire als primaire data. De secundaire data bestaan uit vier *Freedom on the Net*-rapporten over Rusland en de VS uit 2022 en 2024, plus vijftig nieuwsartikelen over ontwikkelingen rondom socialemediaplatforms in beide landen. De primaire data bestaan uit transcripties van twee interviews met experts die onderzoek doen naar sociale media in respectievelijk Rusland en de VS. De wijze waarop de data zijn verzameld, is op transparante en stapsgewijze wijze toegelicht in hoofdstuk 3 van dit onderzoek. De dataverzameling is daardoor repliceerbaar, al kunnen de onderzoeksresultaten deels afhankelijk zijn van zowel toevallige afwijkingen in de sample van nieuwsartikelen (zoals een oververtegenwoordiging van westerse media), als van mogelijke *bias* bij de geïnterviewden. Dat laatste is echter moeilijk te voorkomen binnen dit onderzoek, zeker wat betreft Rusland. Onafhankelijke Rusland-onderzoekers bevinden zich vaak buiten Rusland vanwege de strenge censuurwetten, en hanteren daardoor vaak westerse opvattingen over democratische processen. Een interview met een deskundige die zich in Rusland bevindt, zou dus mogelijk andere inzichten hebben opgeleverd, gezien de alternatieve kijk binnen de Russische staat op democratie en internetregulering.

Ditzelfde geldt in zekere zin voor de expert die is geïnterviewd over de VS. Hoewel zij verbonden is aan een onafhankelijk onderzoeksinstituut, zou een gesprek met een Amerikaanse onderzoeker wellicht tot andere perspectieven hebben geleid. Net als bij de Rusland-expert is geprobeerd daadwerkelijk een Amerikaanse onderzoeker te spreken, maar drie verzoeken aan Amerikaanse experts op het gebied van sociale media in de VS bleven onbeantwoord. Uiteindelijk is dus gekozen voor een Nederlandse onderzoeker met expertise op dit gebied.

De resultaten van dit onderzoek hebben uiteindelijk inzichten geboden in de overeenkomsten tussen de manieren waarop socialemediaplatforms worden geïnstrumentaliseerd in Rusland en de VS. In het bijzonder is aangetoond dat in beide landen sprake is van toenemende verstrengeling tussen politieke leiders en platformeigenaren. Daarnaast bracht dit onderzoek relevante (nieuwe) concepten aan het licht die mogelijk toepasbaar zijn in toekomstig onderzoek. Denk bijvoorbeeld aan de rol van *crowdsourcing censorship* in de instrumentalisering van sociale media.

Ondanks de zorgvuldige en transparante aanpak van dit onderzoek, zijn er ook beperkingen te vinden. Zo bevat het mogelijk een westerse *bias*, met name ten aanzien van het begrip van hoe 'vrij' sociale media zouden moeten zijn van politieke invloed. Dit komt onder andere door het 'neoliberaal begrip' van democratie dat ten grondslag ligt aan de rapporten van Freedom House, maar ook door de perspectieven van de geïnterviewde experts. Door de brede selectie aan nieuwsartikelen is de kans op *bias* hier kleiner, maar ook niet uitgesloten: er zou bijvoorbeeld een over- of ondervetegenwoordiging van artikelen afkomstig uit specifieke werelddelen kunnen zijn. Daarnaast kan het ontbreken van Russische bronnen in zijn geheel ertoe leiden dat het onderzoek een overwegend kritisch beeld van Rusland schetst. Hoewel de onderzoeker tijdens de analyse reflexief te werk is gegaan, kan zijn westerse achtergrond ook deels van invloed zijn geweest op de onderzoeksresultaten.

Voor vervolgonderzoek zou uitgebreidere aandacht kunnen worden besteed aan tech-oligarchieën en de directe gevolgen van de toegenomen instrumentalisering van sociale media in de VS op het politieke systeem. Op basis van dit onderzoek kan namelijk nog niet met zekerheid vastgesteld worden of er in de VS sprake is van een tech-oligarchie. Hiervoor moet namelijk meer onderzoek worden gedaan naar wat een tech-oligarchie precies inhoudt – met name in relatie tot sociale media – en hoe dit fenomeen verschilt van 'klassieke vormen' van oligarchie. Tevens zouden andere Russische platformeigenaren onderzocht kunnen worden om vergelijkingen te maken met figuren als Elon Musk (X), Mark Zuckerberg (Meta) en Sundar Pichai (Google).

Daarnaast is het van belang om bestaande theorieën over zelfregulering en staatsregulering van sociale media opnieuw tegen het licht te houden. Aangezien uit dit onderzoek blijkt dat de Amerikaanse overheid zich in toenemende mate bemoeit met het socialemedialandschap, rijst de vraag of de VS nog steeds het schoolvoorbeeld van zelfregulering is, zoals wordt verondersteld in de literatuur. Toekomstig onderzoek zou zich extra kunnen richten op recente wetgeving en pogingen van de Amerikaanse staat om bijvoorbeeld Chinese socialemediaplatforms uit te sluiten.

Literatuurlijst

- Aristotle, & Everson, S. (1996). The politics and the constitution of Athens. *Cambridge Texts in The History Of Political Thought*. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA28862296>
- Åsard, E., & Bennett, W. L. (1997). *Democracy and the marketplace of ideas: communication and government in Sweden and the United States*.
- BBC News. (2025, 16 januari). *President Joe Biden warns of “dangerous” oligarchy taking shape in farewell speech* | BBC News [Video]. YouTube. Geraadpleegd op 24 februari 2025, van https://youtu.be/mm2U7VnMi_g
- Bekiempis, V. (2025, 23 januari). What is an oligarchy and is Biden right to call it a threat to US democracy? *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/us-news/2025/jan/23/what-is-oligarchy>
- Boeije, H. (2010). Analysis in qualitative research. In *Sage eBooks*. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BB00196082>
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Brennen, B. S. (2017). Qualitative Research Methods for Media Studies. In *Routledge eBooks*. <https://doi.org/10.4324/9781315435978>
- Carroll, M. (2024, 28 december). *Elon Musk accused of censoring right-wing X accounts who disagree with him on immigration*. Sky News. <https://news.sky.com/story/elon-musk-accused-of-censoring-right-wing-x-accounts-who-disagree-with-him-on-immigration-13280740>
- Chan, W. (2022, 7 maart). Meet the oligarchs: the Russian billionaires whose jets, yachts and mansions are now in the crosshairs. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/04/meet-the-oligarchs-sanctions-russian-billionaires>
- Connelly, E. (2025, 28 mei). *Federal Government’s Growing Banned Words List Is Chilling Act of Censorship*. PEN America. <https://pen.org/banned-words-list/>
- Cosenza, V. (2023, januari). *World map of social networks*. Vincos. <https://vincos.it/world-map-of-social-networks/>
- Croteau, D., & Hoynes, W. (2019). *Media/Society: Technology, industries, content, and users* (6de editie). SAGE Publications, Inc. https://books.google.nl/books?id=y0sXBAAAQBAJ&dq=Media/Society:+Industries,+Images,+and+Audiences&lr=&hl=nl&source=gbs_navlinks_s
- Eisenhardt, K. M. (1989). Building Theories from Case Study Research. *Academy Of Management Review*, 14(4), 532–550. <https://doi.org/10.5465/amr.1989.4308385>

- Fitzgerald, M., & Davis Jr., E. (2025, 19 februari). *Russia invades Ukraine: a timeline of the crisis*. US News & World Report. <https://www.usnews.com/news/best-countries/slideshows/a-timeline-of-the-russia-ukraine-conflict>
- Fowler, S. (2024, 13 maart). Trump and Biden clinch 2024 presidential nominations. *NPR*. <https://www.npr.org/2024/03/12/1238033721/donald-trump-joe-biden-nomination-delegates>
- Freedom House. (2022a). *Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report*. Freedom House. <https://freedomhouse.org/country/russia/freedom-net/2022>
- Freedom House. (2024a). *Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report*. Freedom House. <https://freedomhouse.org/country/russia/freedom-net/2024>
- Freedom House. (2022b). *United States: Freedom on the Net 2022 Country Report*. Freedom House. <https://freedomhouse.org/country/united-states/freedom-net/2022>
- Freedom House. (2024b). *United States: Freedom on the Net 2024 Country Report*. Freedom House. <https://freedomhouse.org/country/united-states/freedom-net/2024>
- Fukuyama, F., & Grotto, A. (2020). Comparative Media Regulation in the United States and Europe. In *Cambridge University Press eBooks* (pp. 199–219). <https://doi.org/10.1017/9781108890960.010>
- Haimson, O. L., Delmonaco, D., Nie, P., & Wegner, A. (2021). Disproportionate removals and differing content moderation experiences for conservative, transgender, and black social media users: marginalization and moderation gray areas. *Proceedings Of The ACM On Human-Computer Interaction*, 5(CSCW2), 1–35. <https://doi.org/10.1145/3479610>
- Hallin, D. C., & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems*. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511790867>
- Jackson, A. (2024). How the collapse of the Soviet Union made Russia a great cyber power. *The Cyber Defense Review*, 9(1), 99–112. <https://www.jstor.org/stable/48770667>
- Jørgensen, R. F., & Zuleta, L. (2020). Private governance of freedom of expression on social media platforms: EU content regulation through the lens of human rights standards. *Nordicom Review/NORDICOM Review*, 41(1), 51–67. <https://doi.org/10.2478/nor-2020-0003>
- Keane, R. (2024). Elon Musk's purchase of Twitter and its effect on hate speech impressions. *The National High School Journal Of Science 2024*. <https://nhsjs.com/wp-content/uploads/2024/11/Elon-Musks-Purchase-of-Twitter-and-its-Effect-on-Hate-Speech-Impression.pdf>
- Kommersant. (2016, 28 september). *Владимира Кириенко поставили на связь*. *Kommersant*. <https://www.kommersant.ru/doc/3101574>

- Kucheryavyi, M. M. (2015). К осознанию информационного суверенитета в тенденциях глобального информационного пространства. *Nauka, Novyye Tehnologii I Innovatsii Kyrgyzstana*, 12, 22–27. <http://www.science-journal.kg/media/Papers/nntiik/2015/12/nntiik-2015-N12-22-27.pdf.pdf>
- Lokot, T., & Wijermars, M. (2023). The politics of internet freedom rankings. *Internet Policy Review*, 12(2). <https://doi.org/10.14763/2023.2.1710>
- Marrow, A. (2024, 5 februari). Yandex: Why the sale of ‘Russia’s Google’ will be welcomed by Putin. *The Independent*. <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/yandex-sold-russia-google-putin-b2490649.html>
- Martijn, M. (2025, 16 januari). Meta-baas Mark Zuckerberg knielt voor Trump. Zo machtig is big tech dus niet. *De Correspondent*. <https://decorrespondent.nl/15820/meta-baas-mark-zuckerberg-knielt-voor-trump-zo-machtig-is-big-tech-dus-niet/b6243580-3093-019f-372b-eee15c7ee8fd>
- Moreno, J., Cardoso, G., Narciso, I., & Palma, N. (2020). Social media disinformation in the pre-electoral period in Portugal. *CIES e-Working Papers*. <https://ciencia.iscte-iul.pt/publications/social-media--disinformation-in-the-pre-electoral--period-in-portugal/70892>
- Mueller, M. L. (2017). *Will the Internet Fragment?: Sovereignty, Globalization and Cyberspace*. <http://cds.cern.ch/record/2283713>
- Nicholas, G. (2022). Shedding light on shadowbanning. In *The Center For Democracy & Technology*. <https://doi.org/10.31219/osf.io/xcz2t>
- Putterman, S. (2025, 23 januari). Is the United States turning into an oligarchy? What scholars say about Biden’s warning. *Austin American-Statesman*. <https://eu.statesman.com/story/news/politics/politifact/2025/01/22/politifact-what-scholars-say-about-bidens-warning-on-oligarchy/77877908007/>
- Scheid, A. F. (2024). Social media algorithms, christian extremism, and catholic ethics for faith-based advocacy to build a culture of encounter. *Political Theology*, 1–29. <https://doi.org/10.1080/1462317x.2024.2366579>
- Schroeder, R. (2018). *Social theory after the internet: media, technology, and globalization*. <https://library.oapen.org/bitstream/20.500.12657/30862/1/641519.pdf>
- Stadnik, I. (2021). Russia: an independent and sovereign internet?. In *Power and Authority in Internet Governance*, 147–167. <https://doi.org/10.4324/9781003008309-10>
- Stier, S. (2015). Democracy, autocracy and the news: the impact of regime type on media freedom. *Democratization*, 22(7), 1273–1295. <https://doi.org/10.1080/13510347.2014.964643>

- Stockmann, D. (2022). Tech companies and the public interest: the role of the state in governing social media platforms. *Information Communication & Society*, 26(1), 1–15. <https://doi.org/10.1080/1369118x.2022.2032796>
- Temir, E. (2021). Power, opposition and social media in Russia. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(1), 470–501. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.816300>
- Winters, J. A., & Page, B. I. (2009). Oligarchy in the United States? *Perspectives On Politics*, 7(4), 731–751. <https://doi.org/10.1017/s1537592709991770>

Bijlage A: Secundaire datacorpus

Russia blocks Signal messaging app for alleged "violations" of anti-terrorism legislation	04-03-2022	327	CE Noticias Financieras English
Russia blocks Parvel Durov-owned Telegram in Dagestan and Chechnya; here's why	21-03-2022	265	The Times of India
Russia blocks a record 417,000 websites in 2024 as the Kremlin tightens its control over RuNet	21-03-2022	1128	IntelliNews
Russia Blocks Meta's Twitter Competitor App - Lawmaker	22-03-2022	242	The Moscow Times
Russia bans Facebook and Instagram under 'extremism' law	22-03-2022	558	The Guardian
Russia BANS Facebook and Instagram for 'extremist activities' after prosecutors claim social media giant was posting fake news about Ukraine war	11-10-2022	315	MailOnline
Russia bans Facebook and Instagram as court slams 'extremist' social media channels	12-10-2022	301	Irish Mirror
Russia bans Discord chat program, to the chagrin of its military users	01-06-2023	1111	Sun Journal
Russia Adds Meta to List of 'Terrorist and Extremist' Orgs	02-06-2023	342	The Moscow Times
Russia adds Meta spokesman to its list of wanted terrorists	26-06-2023	517	CE Noticias Financieras English
Facebook, Instagram: Russia declares Meta a 'terrorist organization'	07-07-2023	209	Kashmir Monitor
Facebook s Russia Ban Will Cost It About \$3.6 Million A Day	26-11-2023	237	Forbes
Apple 'complicit in Russian censorship by blocking VPNs'	03-01-2024	597	The Times
WhatsApp faces its first 'banned content' fine in Russia, here's why	11-01-2024	335	The Times of India
Russia's Online Censorship Has Soared 30-Fold During Ukraine War	13-02-2024	630	The New York Times
Russia's ban on social media cost its economy £3.1bn last year	15-03-2024	534	The Independent
Russia Strengthens Its Internet Controls in Critical Year for Putin	22-04-2024	1683	The New York Times
Russia Sentences Meta Spokesman to Jail in Absentia for 'Terrorism'	22-04-2024	264	The Moscow Times
Russia Puts Meta Spokesperson Andy Stone On Wanted List: Report	23-04-2024	346	MENAFN
Russia fines WhatsApp for not deleting group chat content	10-08-2024	224	CE Noticias Financieras English
Russia designates Meta an extremist organisation	25-09-2024	285	The Independent

Russia courts resolve fines imposed against tech giants as firms exit state bailiffs' database	09-10-2024	220	MENAFN
Russia court bans Facebook, Instagram	16-01-2025	230	Red Deer Advocate
Russia considers banning children from social media over 'anti-Russian propaganda'	29-01-2025	313	IntelliNews
Meta Official Gets 6-Year Jail In Absentia By Russia For 'Terrorism'. 5 Things To Know About Andy Stone	10-03-2025	392	MENAFN
Advertisers plan return to X after Trump victory; Some brands that had quit flagging platform over moderation fears are keen to seek favour with Musk and president-elect	15-09-2022	1078	Financial Times
Conflict lays bare difficulties in social media moderation	03-10-2022		Hindustan Times
Disinformation creates 'precarious year for democracy,' experts warn	23-12-2022	822	Times
Elon Musk's X Breaks California's Content Moderation Law	2464		Air Force Times
EU grills Elon Musk's X about content moderation and deepfake risks	25-01-2023	212	Business World
Facebook took more than \$1 million for ads that spread election lies	03-10-2023	571	Greentechlead
Federal appeals court expands limits on Biden administration in First Amendment case	17-10-2023	673	CE Noticias Financieras
Meta bans RT and other Russian media on all its platforms for their "foreign interference activities".	29-12-2023	581	USA Today
Meta ends US fact-checking program, adopts community-based moderation model	26-02-2024	428	CE Noticias Financieras
Meta to pay \$725 million dollars after giving Facebook user information to third parties	08-05-2024	515	Business Line
Meta, TikTok, YouTube and Twitter dodge questions on social media and national security	13-05-2024	246	CE Noticias Financieras
Meta's Mark Zuckerberg seeks active role in Donald Trump's tech policies	26-05-2024	908	Greentechlead
Meta's recent decision to relax its content moderation policies in US sparks widespread criticism	22-07-2024	569	CE Noticias Financieras
Senator Advocates a Transparency-Based Approach to Social Media Moderation	17-09-2024	350	MENAFN
Silicon Valley's tech billionaires line up for Trump in new twist	27-09-2024	946	R Street Insitute
Supreme Court authorizes White House to require social networks to take down false content	30-09-2024	577	The Economic Times
	31-10-2024	838	CE Noticias Financieras

Supreme Court will take up cases that could reshape social media moderation	14-11-2024	390	The Independent UK
Tech titans defy calls for stricter social media moderation amid global controversies	03-12-2024	641	London Evening Standard
Zuckerberg seeks 'active role' in Trump tech policies; ? Meta chief courts US president-elect ? Platform 'overdid' Covid moderation	07-01-2025	535	Financial Times
TikTok's Irish workers may be casualties of US ban and Trump's hatred of content moderation	07-01-2025	675	Irish Independent
US Supreme Court challenges laws restricting content moderation on social networks	09-01-2025	705	CE Noticias Financieras
US: Facebook to end fact-checking program for content moderation	12-01-2025	263	Delovoy Mir
We can't ignore social media dangers any more; Capitalism incentivises tech to exploit human weakness - state intervention is the only answer	04-02-2025	943	The Times
X Sees Surge In Content Moderation Under Elon Musk	07-03-2025	355	Business World
Zuckerberg follows in Musk's footsteps and brings Meta closer to Trump ahead of government changeover	14-03-2025	881	CE Noticias Financieras

Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report	01-06-2021 – 31-05-2022	https://freedomhouse.org/country/russia/freedom-net/2022
United States: Freedom on the Net 2022 Country Report	01-06-2021 – 31-05-2022	https://freedomhouse.org/country/united-states/freedom-net/2022
Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report	01-06-2023 – 31-05-2024	https://freedomhouse.org/country/united-states/freedom-net/2024
United States: Freedom on the Net 2024 Country Report	01-06-2023 – 31-05-2024	https://freedomhouse.org/country/russia/freedom-net/2024

Bijlage B: Vragenlijsten interviews

Interview met Ksenia Ermoshina

- Research Associate bij Citizen Lab en de Universiteit van Toronto.
- Expertise: internet governance en online activisme in Rusland.

Opening

1. Would you mind shortly explaining to me what your research expertise is in this field?

Since the invasion

2. Can you explain what the most significant changes have been to the social media landscape in Russia since the country invaded Ukraine?
3. Can social media nowadays still be used as a platform to criticize the government in Russia?
4. What topics are prone to censorship in Russia nowadays?

Roskomnadzor

5. Can you explain what Roskomnadzor is and what their ties to the Russian government are?
6. To what extent is Roskomnadzor responsible for the moderation of content on social media? Are they the main regulators or are platforms still free in enforcing their own community rules?
7. How transparent is Roskomnadzor when it comes to regulating online content?

Runet

8. Can you explain me what the government wants to achieve with the Runet?
9. How do they plan to get a sovereign internet?
10. What are the ties between big Russian social media platforms (like VKontakte) and the government? To what extent are oligarchs involved in the tech sector?

Compared to other countries

11. In what ways is Russia's regulation policy for social media influenced by that of other countries?
12. Do you see parallels in how social media platforms are influenced by politics in Russia and here in the West, especially in the United States?

Interview met Brigitte Dekker

- Research Associate bij Instituut Clingendael en promovendus aan de Radboud Universiteit Nijmegen.
- Expertise: digitalisering en Big Tech-regulering.

Opening

1. Zou u kunnen uitleggen wat precies uw expertise is in sociale media en in hoeverre dit betrekking heeft op de situatie in de VS?

Beschermingen door de staat

2. Op welke manieren probeert de Amerikaanse staat de onlinevrijheid van meningsuiting te waarborgen?
3. Hoe zit dit met privacy: in hoeverre worden de data van gebruikers op sociale media staatsrechtelijk beschermd?
4. In hoeverre heeft de overheid toegang tot gebruikersdata op sociale media? Waarom is er sprake van surveillance in Amerika? (Welke argumenten worden daarvoor gegeven?)

TikTok

5. Waarom heeft de Amerikaanse overheid het zo gemunt op TikTok en andere Chinese platforms?
6. In hoeverre zijn de argumenten om TikTok te verbannen gebaseerd op aantoonbare risico's? Of zijn deze argumenten politiek gemotiveerd?

Tech-oligarchie

7. We hebben gezien dat Trump gedurende zijn aantreden als president goede vrienden is geworden met verschillende belangrijke eigenaren van sociale media in Amerika. Wat willen zij van Trump en wat zijn zij bereid daarvoor in ruil terug te geven?
8. Waarom zijn Meta en X gestopt met onafhankelijke feitencheckers? Zijn deze beslissingen politiek gemotiveerd?
9. Klopt het dat conservatieve geluiden voorheen het snelst gecensureerd werden van alle vormen van content?
10. De eerste tech-CEO die Trump in zijn campagne steunde is Elon Musk. In hoeverre kun je zeggen dat zijn verrechtste Twitter heeft bijgedragen aan Trumps verkiezingswinst? (Was dit uiteindelijk ook zijn doel?)

Algoritmen

11. Waarom stimuleren algoritmen op sociale media in de VS conservatieve en extremistische content?
12. Worden deze algoritmen bewust zo gemaakt?

ATLAS.ti Report

Krantenartikelen Rusland

Quotations

Report created by Denian Franken on 15 Jun 2025

☹ 1:1 p 2 in Russia blocks Signal messaging app for alleged
violations of anti-terrorism legislation.pdf

Content:

| blocked the Signal messaging application for alleged "violations" of anti-terrorism legislation

1 Codes:

- Blokkeren platforms vanwege 'schenden' antiterrorismewetten

Groups:

- ◇ Nieuwe wetten maken strengere censuur makkelijker

☹ 1:2 p 2 in Russia blocks Signal messaging app for alleged
violations of anti-terrorism legislation.pdf

Content:

| telecommunications regulator Roskomnadzor

1 Codes:

- Regulering door Roskomnadzor

Groups:

- ◇ Autocratische staatsregulering

☹ 1:3 p 2 in Russia blocks Signal messaging app for alleged
violations of anti-terrorism legislation.pdf

Content:

| compliance with which is necessary to prevent the use of the messenger for terrorist and
extremist purposes

1 Codes:

- Platform faciliteert communicatie tussen fascisten/extremisten

Groups:

◇ Overheid creëert vijandbeelden

④ 1:6 p 2 in Russia blocks Signal messaging app for alleged
violations of anti-terrorism legislation.pdf

Content:

| t refuses to remove "terrorist" content

1 Codes:

- YouTube zou terroristische content niet weghalen

Groups:

◇ Afpersing platforms via boetes/straffen

④ 1:7 p 2 in Russia blocks Signal messaging app for alleged
violations of anti-terrorism legislation.pdf

Content:

| speculation that Russia may block the video platform has increased since the 2022 invasion of
| Ukraine

1 Codes:

- Mogelijke blokkade YouTube

Groups:

◇ Heksenjacht tegen westerse sociale media

④ 1:8 p 2 in Russia blocks Signal messaging app for alleged
violations of anti-terrorism legislation.pdf

Content:

| "it is relatively popular in Russia and has been used by opposition activists, mainly by the late
| Alexei Navalni, to spread their criticism of the Russian government."

1 Codes:

- YouTube gebruikt als platform voor oppositie

Groups:

◇ Maatschappelijke onrust voorkomen

④ 2:1 p 2 in Russia blocks Parvel Durov-owned Telegram in Dagestan
and Chechnya_ here_s why.pdf

Content:

Pavel Durov-owned Telegram has been blocked in Russia's Dagestan and Chechnya regions over concerns that the messaging app could be used by enemies

1 Codes:

- Regionale blokkade Telegram omdat app gebruikt zou worden door vijanden

Groups:

- ◇ Maatschappelijke onrust voorkomen

⊖ 2:2 p 2 in Russia blocks Parvel Durov-owned Telegram in Dagestan and Chechnya_ here_ s why.pdf

Content:

| militant Islamist activity

1 Codes:

- Bestrijding islamistische extremisten

Groups:

- ◇ Overheid creëert vijandbeelden

⊖ 2:3 p 2 in Russia blocks Parvel Durov-owned Telegram in Dagestan and Chechnya_ here_ s why.pdf

Content:

| Telegram then condemned the attack and said it would block the channels involved

1 Codes:

- Medewerking Telegram

Groups:

- ◇ Medewerking platforms met Russische overheid

⊖ 2:4 p 2 in Russia blocks Parvel Durov-owned Telegram in Dagestan and Chechnya_ here_ s why.pdf

Content:

| has sought access to the platform's user data

1 Codes:

- Kremlin probeert gebruikersdata van Telegram te krijgen

Groups:

- ◇ Meer mogelijkheden tot surveillance

ATLAS.ti Report

Krantenartikelen VS

Quotations

Report created by Denian Franken on 15 Jun 2025

☹ 1:1 p 2 in Advertisers plan return to X after Trump victory_ Some brands that had quit flagging platform over.pdf

Content:

some marketers poised for a return to the social media platform to seek favour with the incoming administration.

Media executives said some brands were preparing to advertise on X again, after its billionaire owner gained an influential role within a second Trump White House

1 Codes:

- Bedrijven hopen via X gunst te krijgen van Trump-administratie

Groups:

- ◆ Tech-oligarchie

☹ 1:2 p 2 in Advertisers plan return to X after Trump victory_ Some brands that had quit flagging platform over.pdf

Content:

some marketers were likely to reallocate spending back to X as "political leverage", such as if they were seeking government contracts. He added groups would seek to get in the "good graces of Elon", who has been given a wide remit by Trump as co-head of a new Department of Government Efficiency.

1 Codes:

- Bedrijven hopen via X gunst te krijgen van Trump-administratie

Groups:

- ◆ Tech-oligarchie

☹ 1:3 p 2 in Advertisers plan return to X after Trump victory_ Some brands that had quit flagging platform over.pdf

Content:

Brands have expressed concern Musk has stripped back moderation, with groups such as Disney, IBM and Apple leaving the platform last year.

1 Codes:

- Bedrijven verlieten X vanwege te weinig moderatie

Groups:

- ◇ Versoepelingen moderatiebeleid

☹ 1:4 p 3 in Advertisers plan return to X after Trump victory_ Some brands that had quit flagging platform over.pdf

Content:

Musk and his allies have been lauding X as integral to winning the vote and as the home for conservative political discourse

1 Codes:

- X draagt bij aan versterken conservatief geluid

Groups:

- ◇ Steeds meer conservatieve invloed op platformbedrijven

☹ 1:5 p 4 in Advertisers plan return to X after Trump victory_ Some brands that had quit flagging platform over.pdf

Content:

X has become "an Elon echo chamber,"

1 Codes:

- X is een echokamer voor Musk

Groups:

- ◇ Steeds meer conservatieve invloed op platformbedrijven

☹ 2:1 p 2 in Conflict lays bare difficulties in social media moderation.pdf

Content:

Google, which owns YouTube, and Meta are clear in their stance that Hamas is a terrorist organisation and people affiliated with it will not be allowed to accounts, and no content by Hamas can be posted on their platforms. The position of X has been less clear, although CEO Linda Yaccarino announced on Thursday that the platform had taken down hundreds of Hamas-linked accounts.

1 Codes:

- Amerikaanse platforms blokkeren content van Hamas

Groups:

- ◇ Tegenhouden 'gevaarlijke' content

☹ 3:1 p 4 in Disinformation creates _precarious year for democracy__
experts warn.pdf

Content:

“It does reinforce the fact that social media gives us an opportunity to crowdsource and spin conspiracy theories and conspiracy thinking,” Bauer said.

1 Codes:

- Platforms laten complottheorieën toe

Groups:

- ◇ Platforms gedijen bij extreme content

☹ 3:2 p 2 in Disinformation creates _precarious year for democracy__
experts warn.pdf

Content:

government inaction on the spread of disinformation

1 Codes:

- Overheid voert geen actief beleid tegen desinfo

Groups:

- ◇ Overheidsbemoediging bij moderatie

☹ 3:3 p 4 in Disinformation creates _precarious year for democracy__
experts warn.pdf

Content:

Musk has used the platform to endorse at least one antisemitic conspiracy theory

1 Codes:

- X-eigenaar Musk omarmt antisemistische complottheorieën op zijn platform

Groups:

- ◇ Platforms gedijen bij extreme content

ATLAS.ti Report

Freedom on the Net-rapport Rusland 2024

Quotations

Report created by Denian Franken on 15 Jun 2025

☹ 1:1 p 1 in Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| The already dire state of internet freedom in Russia worsened during the coverage period

1 Codes:

- Internetvrijheid slechter geworden

Groups:

- ◇ Burgers niet beschermd door wet

☹ 1:2 p 1 in Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| increasingly sophisticated technical and legislative measures to block virtual private networks (VPNs)

1 Codes:

- Geavanceerde technieken en wetten om VPN's te bestrijden

Groups:

- ◇ Strenger wordend beleid VPN's

☹ 1:3 p 1 in Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| Government agencies go to extensive lengths to surveil those who criticize the government online

1 Codes:

- Overheid surveilleert burgers die hen bekritisieren

Groups:

- ◇ Surveillance

☹ 1:4 p 1 in Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| Courts have also ordered the imprisonment of online critics of the full-scale invasion of Ukraine

1 Codes:

- Vervolging van online critici van de Oekraïne-oorlog

Groups:

- ◇ Burgers gestraft voor online activiteiten

☹ 1:5 p 1 in Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| During two distinct protests in the republics of Sakha (Yakutsk) and Bashkortostan in January 2024, WhatsApp and Telegram were reportedly inaccessible

1 Codes:

- Verbinding met platforms worden uitgeschakeld tijdens demonstraties

Groups:

- ◇ Smoren kritiek op oorlog

☹ 1:6 p 2 in Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| In November 2023, the Supreme Court named the “international LGBT movement” as an extremist organization, which has facilitated website blocks, content removal, and criminal cases against those who share content that could be construed as LGBT+

1 Codes:

- Lhbt+-content verboden

Groups:

- ◇ Strengere aanpak lhbt+-content

☹ 1:7 p 2 in Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

In March 2024, a law that bans websites from posting information about circumvention tools, including VPNs, or advertising for VPNs came into effect; shortly after, the country's telecommunications regulator blocked 30 webpages, most of which provided instructions on how to access banned social media platforms

1 Codes:

- Informatie over VPN's wordt tegengehouden

Groups:

- ◆ Strenger wordend beleid VPN's

☰ 1:8 p 2 in Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

935 criminal cases were opened against Russians under laws passed since the Kremlin's full-scale invasion of Ukraine that criminalize discrediting or spreading false information about the Russian military, which have resulted in several multiyear sentences

1 Codes:

- 'Valse informatie' over Russisch leger verspreiden is illegaal

Groups:

- ◆ Smoren kritiek op oorlog

☰ 1:9 p 2 in Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

a January 2024 measure that requires internet service providers (ISPs) to provide users' geolocation data

1 Codes:

- Service providers moeten geolocatiegegevens afgeven aan overheid

Groups:

- ◆ Vereiste medewerking platforms aan repressie

☰ 1:10 p 4 in Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

The Yarovaya Law, which was enacted in 2018, requires operators to install expensive equipment to record and store user-traffic data on their networks

1 Codes:

- Bedrijven verplicht om gebruikersdata op te slaan

Groups:

- ◇ Vereiste medewerking platforms aan repressie

🕒 1:11 p 4 in Russia: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

The law on sovereign Runet also obliges operators to install deep packet inspection (DPI) systems on their networks to filter subscribers' internet traffic. The same equipment is used to slow, censor, and restrict access to websites.

1 Codes:

- Runet-wet gebruikt om toegang tot internet te beperken en burgers te censureren

Groups:

- ◇ Soeverein internet

ATLAS.ti Report

Freedom on the Net-rapport Rusland 2022

Quotations

Report created by Denian Franken on 15 Jun 2025

☹ 1:1 p 1 in Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

already restrictive online environment in Russia deteriorated dramatically during the coverage period

1 Codes:

- Repressie sociale media toegenomen

Groups:

- ◆ Repressie buitenlandse platforms

☹ 1:2 p 1 in Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

the government moved to block prominent social media platforms, including Facebook, Instagram, and Twitter

1 Codes:

- Grote socialemediaplatforms geblokkeerd sinds uitbreken oorlog

Groups:

- ◆ Repressie buitenlandse platforms

☹ 1:3 p 1 in Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

issued massive fines to other platforms that refused to remove content and localize user data

1 Codes:

- Boetes voor platforms die niet meewerken met Russische autoriteiten

Groups:

- ◆ Platforms afgeperst

☰ 1:4 p 1 in Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

Authorities also passed legislation that expanded the powers of state bodies tasked with regulation of the internet, as well as the grounds for what content could be deemed illegal.

1 Codes:

- Nieuwe wetgeving maakt repressie platforms makkelijker

Groups:

- ◊ Nieuwe wetgeving versterkt repressie

☰ 1:5 p 1 in Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

the government expanded its foreign agents law and mandated that media outlets refer to the war as a “special military operation,”

1 Codes:

- Platforms die niet aan eisen Russische autoriteiten voldoen zijn 'buitenlandse agenten'

Groups:

- ◊ Platforms afgeperst

☰ 1:6 p 2 in Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

Authorities opened several administrative and criminal proceedings under a new law that punishes “knowingly spreading false information” with up to 15 years in prison.

1 Codes:

- Internetgebruikers vervolgd voor zogenaamd 'nepnieuws'

Groups:

- ◊ Vervolging dissidenten via sociale media

☰ 1:7 p 2 in Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| a controlled media environment

1 Codes:

- Media onder handen van Poetin

Groups:

◇ Staatsregulering

☉ 1:8 p 2 in Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report |
Freedom House.pdf

Content:

| Russian government blocked social media platforms including Twitter and Meta-owned Facebook and Instagram, which was ruled to be an “extremist organization”

2 Codes:

- Buitenlandse socialemediaplatforms zijn 'extremistisch'

Groups:

◇ Repressie buitenlandse platforms

- Grote socialemediaplatforms geblokkeerd sinds uitbreken oorlog

Groups:

◇ Repressie buitenlandse platforms

☉ 1:9 p 2 in Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report |
Freedom House.pdf

Content:

| Roskomnadzor, the media regulator, and other state bodies blocked over 5,000 websites

2 Codes:

- Grote socialemediaplatforms geblokkeerd sinds uitbreken oorlog

Groups:

◇ Repressie buitenlandse platforms

- Repressie sociale media toegenomen

Groups:

◇ Repressie buitenlandse platforms

☉ 1:10 p 2 in Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report |
Freedom House.pdf

Content:

Roskomnadzor

1 Codes:

- Roskomnadzor

Groups:

◆ Staatsregulering

④ 1:11 p 2 in Russia: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

Roskomnadzor launched an unprecedented campaign against Virtual Private Networks (VPNs), blocking over 20 of them during the coverage period (see B1, B7, and C4).

1 Codes:

- Autoriteiten bestrijden VPN's

Groups:

◆ Bestrijding VPN's

ATLAS.ti Report

Freedom on the Net-rapport VS 2024

Quotations

Report created by Denian Franken on 15 Jun 2025

☹ 1:1 p 1 in United States: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

country's legal framework continued to provide some of the world's strongest protections for free expression online

1 Codes:

- Wetten VS beschermen online vrijheid van meningsuiting

Groups:

- ◆ Bescherming burgers

☹ 1:2 p 1 in United States: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

a proliferation of false, misleading, or conspiracist content contributed to an unreliable information environment ahead of the November 2024 elections

1 Codes:

- Nepnieuws bedreigt democratische processen

Groups:

- ◆ Bedreiging voor democratie

☹ 1:3 p 1 in United States: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

disproportionate surveillance practices

1 Codes:

- Buitenproportionele surveillance-acties

Groups:

◆ Surveillance burgers

☉ 1:4 p 1 in United States: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| lacked a comprehensive federal privacy law

1 Codes:

- Gebrek aan goede privacywetten

Groups:

◆ Te weinig privacybescherming

☉ 1:5 p 1 in United States: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| Individual state governments increasingly pursued legislation aimed at regulating social media

1 Codes:

- Losse staten proberen sociale media te reguleren

Groups:

◆ Bescherming burgers

☉ 1:6 p 2 in United States: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| President Joseph Biden signed a law that would force the divestment of the short-video platform TikTok by its China-based parent company ByteDance due to concerns about potential threats to national security and the risk that the Chinese government could access American users' personal data

1 Codes:

- Mogelijke ban van TikTok vanwege zorgen over nationale veiligheid

Groups:

◆ (Mogelijk) verbod op platforms 'vijandlanden'

☉ 1:7 p 2 in United States: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

litigants claimed that government agencies' interactions with social media companies about harmful content amounted to censorship

1 Codes:

- Overheidsbemoeyenis zou leiden tot censuur

Groups:

- ◆ Overheid niet transparant over regulering

④ 1:8 p 2 in United States: Freedom on the Net 2024 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

foreign and domestic actors, including prominent members of the Republican Party, spread false and misleading information related to the elections, contributing to an unreliable information space for voters and the harassment of election workers

1 Codes:

- Nepnieuws bedreigt democratische processen

Groups:

- ◆ Bedreiging voor democratie

ATLAS.ti Report

Freedom on the Net-rapport VS 2022

Quotations

Report created by Denian Franken on 15 Jun 2025

☹ 1:1 p 1 in United States: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| largely free from government censorship

1 Codes:

- Geen overheidsensuur

Groups:

- ◆ Vrijheid van meningsuiting beschermd

☹ 1:2 p 1 in United States: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| country's legal framework provides some of the world's strongest protections for free expression online

1 Codes:

- Grondwet beschermt online vrijheid van meningsuiting

Groups:

- ◆ Vrijheid van meningsuiting beschermd

☹ 1:3 p 1 in United States: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

| proliferation of electoral content that is false, misleading, and conspiratorial has created an unreliable online environment, seeping into the political system and undermining public confidence in American democracy

1 Codes:

- Politiek deelt valse en misleidende informatie op sociale media

Groups:

◇ Broedplek voor haat en desinfo

④ 1:4 p 1 in United States: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

Congress has failed to adequately regulate disproportionate surveillance practices in which government agencies bypass judicial oversight by simply purchasing personal data from private companies

1 Codes:

- Overheid surveilleert burgers via platforms

Groups:

◇ Surveillance burgers

④ 1:5 p 2 in United States: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

President Biden directed the Department of Commerce to evaluate whether software applications that are owned, controlled, or managed by “foreign adversaries” present a risk to national security

1 Codes:

- De VS onderzoekt risico's van platforms van 'buitenlandse tegenstanders'

Groups:

◇ Buitelandse platforms verdacht gemaakt

④ 1:6 p 2 in United States: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

False, misleading, and harassment narratives often focused on voting machines, counting and vote-by-mail procedures, voting locations, and voting requirements

1 Codes:

- Politiek deelt valse en misleidende informatie op sociale media

Groups:

◇ Broedplek voor haat en desinfo

④ 1:7 p 6 in United States: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

The FCC is tasked with regulating radio and television broadcasting, interstate communications, and international telecommunications that originate or terminate in the United States. It is formally an independent regulatory agency, but critics on both sides of the political spectrum argue that it has become increasingly politicized in recent years.

1 Codes:

- Kritiek op te politieke FCC

Groups:

- ◆ Partijdige moderatie

⊖ 1:8 p 7 in United States: Freedom on the Net 2022 Country Report | Freedom House.pdf

Content:

In general, the government does not force ISPs or content hosts to block or filter online material that would be considered protected speech under international human rights law.

1 Codes:

- Geen overheidsensuur

Groups:

- ◆ Vrijheid van meningsuiting beschermd